Lapsen paras – yhdessä enemmän

Pääkaupunkiseudun lapsi-ja perhepalveluiden muutosohjelman päivitetty hankesuunnitelma 2016–2018

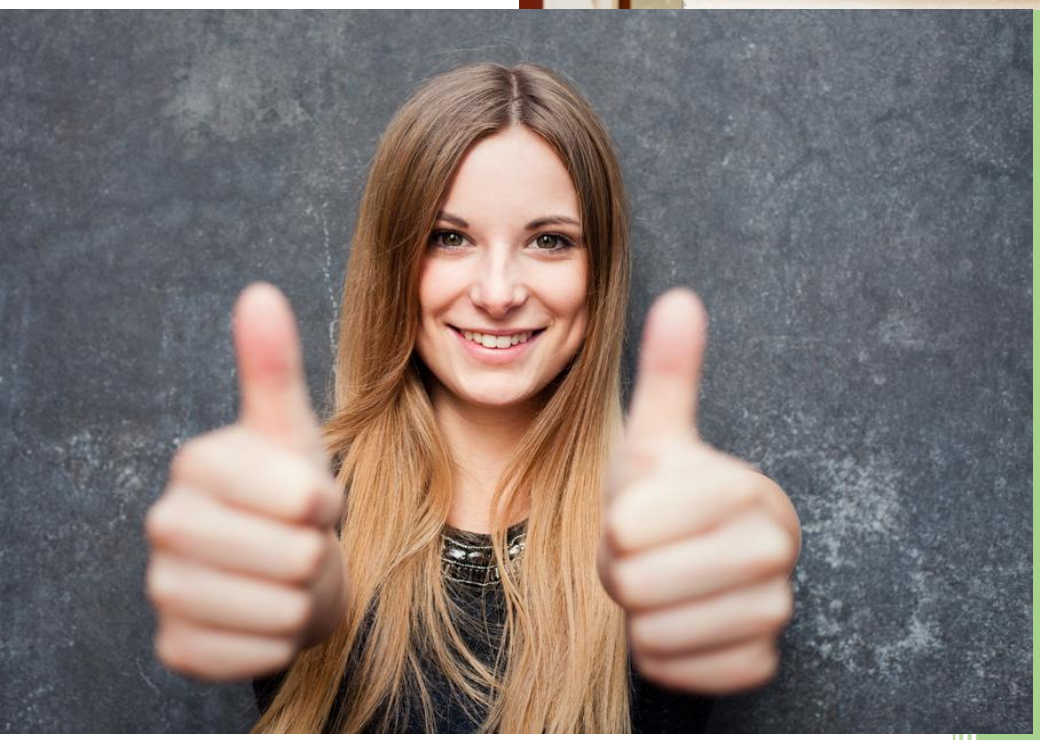

Sisällys

1. Johdanto ... 3
2. Hankkeen toteuttajat, kehittämiskohteet ja päämäärä ... 4
2.1 Hankkeen toteuttajien roolit ja vastuut ... 4
2.2 Keskeiset osatoteuttajat ... 5
2.3 Valitut kehittämiskokonaisuudet ja hankkeen päämäärä ... 7
3. Johtamis- ja kehittämisrakenne sekä muutosagentin rooli ... 8
3.1 Hankkeen johtaminen ... 8
3.2 Maakunnallinen kehittämisrakenne ... 10
3.3. Muutosagentin rooli ... 11
3.4 Suunnitelma lasten, nuorten ja vanhempien osallistumisesta kehittämistyöhön ... 11
4. Lähtötilanne ... 13
4.1 Maakunnan väestölliset ja alueelliset erityispiirteet LAPE-kärkihankkeen kannalta ... 13
4.2 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lähtötilanne ja erityiset haasteet ... 14
maakunnassa ... 14
4.3 Lasten ja perheiden palvelurakenteen kuvaus, haasteet sekä kehittämispotentiaali hallinnonrajat ylittäen ... 15
4.4 Lapsiin ja perheisiin liittyvän palvelurakenteen haasteet ... 16
4.5 Alueen aiemmat, meneillään olevat ja juurtuneet vastaavat hankkeet ... 17
5. Kehittämiskokonaisuus: Perhekeskustoimintamallin kehittäminen ja käyttöönotto ... 17
5.1 Nykytilan kuvaus ... 17
5.2 Sisällölliset toimenpiteet ... 19
6. Kehittämiskokonaisuus: Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena ... 20
6.1 Nykytilanne ... 20
6.2 Sisällölliset toimenpiteet ... 21
7. Kehittämiskokonaisuus: Erityis- ja vaativimman tason palveluiden uudistaminen ... 22
7.1 Integratiivisten toimintamallien kehittäminen yhdessä perustason palveluiden kanssa ... 22
7.1.1 Monitoimijainen arviointimalli ... 22
7.1.2 Erityisosaamisen liittäminen osaksi perustason palveluja, uudet toimintamallit vertikaalisen integraation mahdollistamiseksi ... 22
7.1.3 Monialainen yhteistyö ja osaamisen yhdistäminen erityistason palveluissa, uudet toimintamallit horisontaalisen integraation mahdollistamiseksi ... 23
7.2 Lastensuojelun kehittäminen ... 23
7.3 Osaamis- ja tukikeskusten suunnittelu ... 24
8. Digitalisaatio ja kokonaisarkkitehtuuri hankkeessa ... 25

9. Hankkeen vaikutusten arviointi lasten ja nuorten hyvinvoinnin ... 26
kannalta ... 26
9.1 Arviointimittarit ... 26
9.2 Hankkeen arviointiin liittyvät tutkimukset ... 28
10. Toiminnan arviointi ... 29
10.1 Riskien tunnistaminen ja riskien hallintasuunnitelma ... 29
10.2 Itsearvioinnin toteutus ja väliarviointi ... 31
11. Koulutussuunnitelma ... 32
12. Viestintä- ja vaikuttamissuunnitelma ... 32
13. Juurruttamissuunnitelma ... 34
14. Hankkeen aikataulutus ... 35
15. Tarvittavat voimavarat ... 35
15.1 Valtioavustuksien jakautuminen Hankkeessa tarvittava/palkattava henkilöstö ... 35
15.2 Budjetti ... 37

1. Johdanto

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS / Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca on hakenut sosiaali- ja terveysministeriöltä 4.11.2016 päivätyllä ja 21.11.2016 täsmennetyllä hakemuksella 4 727 341 euroa valtionavustusta ”Lapsen paras -yhdessä enemmän” -nimiseen hankkeeseen. Sosiaali- ja terveysministeriö myöntää hakemuksessa tarkoitetun hankkeen toteuttamiseen valtionavustusta 2 300 000 euroa. Valtionavustus on tarkoitettu käytettäväksi 1.1.2017 - 31.12.2018 syntyneisiin kustannuksiin. Myönnetty valtionavustus on 2 427 341 euroa pienempi kuin haettu valtionavustus. Hankehakemuksen pohjalta on laadittu hankesuunnitelma, joka on huomioinut valtionavustuksen myönnetyn määrän. Hankesuunnitelma toimitettiin ministeriöön määräajassa.

Hakemus on kohdistunut Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman seuraaviin kehittämiskokonaisuuteen:

II. Perhekeskustoimintamalli
III. Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena
IV. Erityis- ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen

Tarkennetusta hankesuunnitelmasta on karsittu pois kehittämiskokonaisuuksista toimintakulttuurin muutos sekä muiden kokonaisuuksien osalta sisältöä on priorisoitu yhdessä käytyjen laaja-alaisten neuvottelujen pohjalta. Lisäksi hankesuunnitelmassa on konkretisoitu toimenpiteitä ministeriön palautteen mukaisesti. Erityispalveluita koskeva kehittämistyö on integroitu yhteen peruspalveluiden kehittämistyön sekä lastensuojelun kehittämistyön kanssa. Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitoskokonaisuuteen on sisällytetty varhaiskasvatuksen puolella toteutettava toimenpiteet. Viestintä- ja vaikuttamissuunnitelmaa on tarkennettu ja muutosagentin roolia täsmennetty. Järjestöjen ja korkeakoulujen kanssa on neuvoteltu uudelleen.

Ministeriön mukaan hanke täyttää Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman hakujulistuksessa määritellyt hakukriteerit (relevanssikriteeri, alueellisen kattavuuden kriteeri, monitoimijaisuuskriteeri, osallisuuskriteeri) sekä maakunnan hankesuunnitelmalta edellytetyt sisällöt lukuun ottamatta kohtaan ”Tarvittavat lisäselvitykset” kirjattuja täydennys- ja korjausvelvoitteita. Täydennys- ja korjausvelvoitteisiin vastataan tässä hankesuunnitelmassa.

Ministeriöstä saapui sähköpostilla 23.2.2017 lisätäydennys ja tarkennuspyyntö, johon tulee vastata 13.3.2017 mennessä. Pyynnössä todetaan:

Tarkennetun hankesuunnitelman 31.1.2017 arvioinnin perusteella pyydämme edelleen täydentämään ja tarkistamaan hankesuunnitelmaa seuraavasti:

1. Tarkennettu hankesuunnitelma 31.1.2017 ja alkuperäinen hankesuunnitelma tulee yhdistää enintään 40 sivun mittaiseksi hankesuunnitelmaksi.

2. Tarkennetun hankesuunnitelman mukaan pääkaupunkiseutu on valinnut toteutettavaksi kehittämiskokonaisuudet 2-4. Kaikkien näiden kehittämiskokonaisuuksien osalta tulee varmistaa, että pääkaupunkiseudun hankkeen toimeenpano kattaa kaikki keskeiset elementit kyseisten kehittämiskokonaisuuksien kansallista kehittämistä ohjaavista LAPEn toimeenpano/projektisuunnitelmista. Myös hankkeen päämäärää tulee tarkistaa tämän mukaisesti.

3. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota toteutettavien toimenpiteiden konkreettiseen kuvaamiseen.

4. Eropalvelut ja maahanmuuttajien palvelut voidaan valita erityiskohteiksi, mutta tämä valinta ei saa kaventaa valittujen kehittämiskokonaisuuksien muiden toimenpiteiden toteutusta.
5. Perhekeskustoimintamallin osuutta on tarpeen täsmentää. Hankesuunnitelmaan tulee sisältyä hakujulistuksessa perhekeskustoimintamallin kehittämiskokonaisuuteen määritellyt osa-alueet suunnitelmineen ja konkreettisine toimenpiteineen.
    - Perhekeskustoimintamallin kehittäminen
    - Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen

- Erotilanteen palveluiden kehittäminen
- Näyttöön perustuvien varhaisen tuen ja hoidon työkalupakkien käyttöönotto
- Turvapaikanhakija- ja maahanmuuttajalasten sekä heidän perheidensä matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen

Myös perhekeskustoimintamalliin liittyvät ammattilaisten osaamistarpeet ja koulutukset sekä perhekeskustoimintamalliin kuuluvien palveluiden verkostointi ja yhteensovittaminen tulee huomioida kaikkien osa-alueiden osalta. Lisäksi on tarpeen mainita, miltä osin Apotti-järjestelmä soveltuu peruspalvelujen vahvistamiseen ja perhekeskustoimintamalliin.

6. Suunnitelmaan olisi hyvä liittää lyhyt selvitys siitä, miten turvataan integraatio, kun osaamis- ja tukikeskuksen suunnittelun kehittämisvastuu jaetaan terveydenhuollon ja sosiaalihuollon osiin. Valtionavustushankkeilta edellytetään yhden kehittämiskokonaisuuden toteuttamista aivan täysimääräisenä ja muiden valittujen kokonaisuuksien toteuttamista siten, että kaikki keskeiset elementit ovat mukana. Pääkaupunkiseudun saama valtionavustus on jaettavista avustuksista suurin. Sen vuoksi STM edellyttää yhden kehittämiskokonaisuuden täysimääräistä toteuttamista ja muiden kahden kokonaisuuden laajaa toteuttamista.

Tässä dokumentissa on yhdistetty hankesuunnitelma ja 31.1.2017 toimitettu tarkennettu hankesuunnitelma yhdeksi kokonaisuudeksi ja vastattu muihinkin esitettyihin täydennys- ja tarkennuspyyntöihin.

2. Hankkeen toteuttajat, kehittämiskohteet ja päämäärä

Hankkeen hallinnoinnista vastaava taho: Osana Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriä HUS:ia toimiva Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca

Hankkeen toteuttajakunnat:
Espoo, Helsinki, Kauniainen, Vantaa, Kerava, Kirkkonummi.

Muut rahoitusta hakevat toteuttajat: HUS/ lasten- ja nuorisopsykiatria, lastenneurologia ja lastentaudit, Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området- FSKC, Laurea ammattikorkeakoulu, Diak ammattikorkeakoulu, Pelastakaa Lapset ry., Mannerheimin lastensuojeluliitto, Nicehearts ry., Autismisäätiö, HelsinkiMissio ry.

Ei-rahoitusta hakevat yhteistyökumppanit (osa ostopalveluina): Helsingin yliopisto, Metropolia ammattikorkeakoulu, HUS/Terveyskylä, Lastensuojelun Keskusliito, Oy Apotti Ab, Ensi- ja Turvakotien Liitto, Väestöliitto, Sosped Säätiö, Folkhälsan, Seurakunnat, Uudenmaan Sijaisperheet ry, Barnavårdsföreningen i Finland, SOS -lapsikylä, Suomen Mielenterveysseura, Miessakit ry., Familia ry., Vammaisten lasten ja nuor-ten tukisäätiö Vamlas, Suomen Monikkoperheet ry. Yhden vanhemman perheiden liitto, Kasper, Rinneko-tisäätiö, Osallisuuden aika ry., Perhehoitoliitto, Hoivanet Oy, hankealueen lapset, nuoret ja vanhemmat

2.1 Hankkeen toteuttajien roolit ja vastuut

Hankkeesta hallinnoinnista vastaava taho: HUS/Socca
Hankkeen vastuutaho on HUS Kuntayhtymä/Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca. (Y-tunnus 1567535-0). Hankkeen valmisteluun osallistuneen suunnitteluryhmän, pks Lape-ryhmien, kuntien Lape-työryhmien jäsenet ja päätöksentekoprosessi ovat liitteenä (Liite 1).

Rooli hankkeessa: Socca on vastuullinen hankehallinnoija, joka vastaa hankekokonaisuudesta, muun muassa kehittämistoiminnan koordinoinnista, kehittämisen etenemisestä ja hankekokonaisuuden viestinnästä hankesuunnitelman mukaisesti. Socca solmii osatoteuttajien kanssa sopimukset, joissa tarkemmin määritellään työnjako, budjetit ja budjettivastuut sekä asiantuntijapalveluiden hankinta ja kilpailutus. Hankkeen talous- ja henkilöstöhallinnosta vastaavat Soccaan palkattavat hankejohtaja ja taloussihteeri yhdessä HUS konsernin talous- ja henkilöstöpalvelujen kanssa.

Kuvaus organisaatiosta: Socca on pääkaupunkiseudun kuntien ja korkeakoulujen yhteinen sosiaalialan kehittämisen ja tutkimuksen verkosto-organisaatio. Socca kokoaa kehittämiseen ammattilaiset, asiakkaat,

tutkijat, opettajat ja opiskelijat ja kehittää uusia työmenetelmiä, tuottaa sosiaalialaa koskevaa tietoa ja tekee käytäntöä hyödyttävää tutkimusta. Socca toimii osana HUS:ia ja toiminta pohjautuu sosiaalialan osaamiskeskuksia koskevaan lakiin ja pääkaupunkiseudulla solmittuun yhteistyösopimukseen. Sopimuskumppaneitamme ovat kunnat, Helsingin yliopisto, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS ja muita kumppaneita muun muassa alueen ammattikorkeakoulut ja järjestöt sekä valtakunnallinen sosiaalialan osaamiskeskusten verkosto. Osana Soccaa toimii Heikki Waris -instituutti.
Katso kuvaus johtamisesta luvussa 3.

2.2 Keskeiset osatoteuttajat

Espoo, Helsinki, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi ja Vantaa ovat keskeiset kuntatoteuttajat kaikissa osahankkeissa. Kunnat ja HUS ottavat erillisvastuita hankkeessa kehitettävistä asioista seudullisen yhteiskehittämisen tuloksellisuuden ja asiakaslähtöisyyden varmistamiseksi. Kehittäminen toteutetaan rajapintatyöskentelynkeinoin, jotta systeeminen muutos mahdollistuu.
Espoo: vastuu ”varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos nuoren hyvinvoinnin tukena” -kokonaisuudesta
Vantaa: vastuu perhekeskustoimintamallin kehittämisestä pääkaupunkiseudulla
Helsinki: vastuu erityis- ja vaativamman tason kehittämisestä pääkaupunkiseudulla (sosiaalihuolto)
HUS: erityis- ja vaativamman tason kehittäminen (terveydenhuolto) (katso tarkemmin luku 8.3. OT-keskusten suunnittelu).

HUS, Lastenpsykiatria, nuorisopsykiatria, lastenneurologia ja lastentaudit
Rooli hankkeessa: Alueen kunnat sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS) tekevät paljon yhteistyötä lapsi- ja perhepalvelujen turvaamiseksi ja kehittämiseksi. HUS vastaa erityis- ja vaativimman tason palveluiden kehittämisestä yhteistyössä kuntien ja muiden kumppaneiden kanssa.

FSKC: Ab Det Finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området -
FSKC tarjoaa kehittämisen alustaksi ruotsinkieliset yhteistyöverkostot sekä yhdessä Soccan kanssa kytkeytymisen osaksi kansallista kehittämisverkostoa. FSKC:n yhteistyöverkostoon kuuluu ruotsinkielisiä toimijoita ympäri maata. Hankkeessa ruotsinkielisen verkoston tarkoitus on tarjota kehittämisalusta ruotsinkielellä toimiville, jotta myös jatkossa pystytään turvaamaan ruotsinkielisten asiakkaiden palvelu omalla äidinkielellä. Käytännössä tämä tarkoittaa eri toimijoiden (käytäntö, tutkimus ja asiakkaat) kokoaminen ja yhteiskehittämisen mahdollistaminen. Lisäksi FSKC varmistaa että hankkeessa toteutuu myös ruotsinkielisten lasten ja perheiden osallisuus. Kuvaus organisaatiosta: FSKC on ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus jonka vastuulla on ruotsin-kielisen väestön tarpeet. FSKC toimii kaikilla ruotsinkielisillä ja kaksikielisillä alueilla. FSKC kokoaa kehittämiseen ammattilaiset, asiakkaat, tutkijat, opettajat sekä opiskelijat kehittämään ja jakamaan omaa tietoaan ja osaamistaan. Toiminta pohjautuu lakiin sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1230/2001). FSKC on osakeyhtiö, osakkeen omistajina ovat kuntia, ruotsinkieliset ja kaksikieliset korkeakoulut, sekä kolmannen sektorin toimijoita. Uudenmaan ja pääkaupunkiseudun alueella toimii myös FSKC:n koordinoima Mathilda Wrede-instituutti, johon kuuluu Helsinki, Espoo, Kirkkonummi, Raasepori ja Porvoo, sekä Helsingin yliopisto ja ammattikorkeakoulu Arcada.

Diak
Rooli hankkeessa: monikulttuuristen palveluiden kehittäminen perhekeskustoiminnan yhteydessä sekä oppimisverkostotilaisuuksien järjestäminen perhekeskuskehittämiskokonaisuudessa. Kuvaus organisaatiosta: Diakonia-ammattikorkeakoulu on valtakunnallinen ammattikorkeakoulu, jolla on toimipisteet Helsingissä, Porissa, Turussa, Pieksämäellä ja Oulussa. Diakissa opiskelee noin 3000 henkilöä. Henkilöstömäärä on noin 240.

Laurea
Rooli hankkeessa: Laurea tutkii ja kehittää hankkeessa lasten ja koululaisten subjektiivista hyvinvointia koskevaa tietoa, jonka pohjalta voidaan kehittää digitaalinen mittari lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityön tueksi. Laurea osallistuu ”Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena” kehittämiskokonaisuuteen liittyvien oppimisverkostotilaisuuksien järjestämiseen.
Kuvaus organisaatiosta: Laurea on monialainen ammattikorkeakoulu, joka toimii usealla paikkakunnalla Uudellamaalla. Laurean toiminta perustuu Learning by Developing -toimintamalliin, joka tuo yhteen ammattikorkeakoulun opiskelijat sekä opetus- ja t&k-toiminnan osaajat lukuisissa yhteistyöhankkeissa.

Pelastakaa Lapset ry.
Rooli hankkeessa: Pelastakaa Lapset ry tarjoaa yhteisöllistä ryhmätoimintaa perhekeskuksissa ja osallistuu lastensuojelun perhehoidon kehittämiseen sekä tarjoaa asiantuntijuutta oppimisverkostoihin.
Kuvaus organisaatiosta: Pelastakaa Lapset ry on vuonna 1922 perustettu, poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö, joka tukee erityisesti vaikeissa oloissa eläviä lapsia ja pyrkii edistämään lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa ja maailmalla. Pelastakaa Lapset on osa Save the Children – järjestöä, joka toimii lasten hyväksi yli 100 maassa.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry.
Rooli hankkeessa: MLL tarjoaa tukea perhekeskustoiminnan kehittämiseen, mm. perhekeskuksen avoimen toiminnan koordinaatiota, vapaaehtoistoiminnan ammatillista ohjausta, vanhemmuuden ja parisuhteen tukea, monikulttuurista toimintaa ja perheiden palveluneuvontaa, jossa perheille kerrotaan kunnan ja järjestöjen tukimuodoista. Kuvaus organisaatiosta: Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin ja valtakunnallinen kansalaisjärjestö, jonka päätehtävä on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL on jo vuosien ajan kehittänyt erilaisia perhekeskustoiminnan muotoja kuten esimerkiksi perhekahviloita, vertaisryhmiä, parisuhteen ja vanhemmuuden tukea ja monikulttuurista toimintaa.

Nicehearts ry.
Rooli hankkeessa: Nicehearts osallistuu perhekeskustoiminnan kehittämiseen tuottaen erityistä tukea tarvitseville tytöille ja naisille vertaistukitoimintaa, koulutusta, yksilötyötä ja kokonaisvaltaista palveluohjausta eri etnistä taustaa omaaville naisille. Varhaiskasvatukselle ja kouluille Nicehearts tarjoa mm. kasvatuskumppanuutta, vanhemmuuden ja kaverisuhteiden tukea, kiusaamisen ehkäisyä ja kouluissa ryhmiä erityistä tukea tarvitseville tytöille. Kuvaus organisaatiosta: Nicehearts ry on tyttö- ja naistoimintaa tuottava yhdistys, jonka päämääränä on tyttöjen ja naisten voimaantumisen tukeminen ja mahdollistaminen, hyvinvoinnin lisääminen ja tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistäminen sekä rauhan rakentaminen yhteiskunnallisen vaikuttamistyön avulla. Vantaan Nicehearts ry on tehnyt pian 15 vuotta vaikuttavaa työtä tyttöjen ja naisten aseman edistämiseksi.

Helsinki Missio ry.
Rooli hankkeessa: Helsinki Missio tarjoaa osana perhekeskustoimintaa äiti- tai isämentoreita, jotka tarjoavat vanhemmille henkistä tukea, vertaisuutta ja arjen jakamista sekä tukihenkilöitä nuorille. Hankkeessa aloitetaan ruotsinkielinen tukihenkilötoiminta suomenkielisen toiminnan rinnalle. Kuvaus organisaatiosta: HelsinkiMission vapaaehtoistoiminnan lapsiperhe- ja nuorisotyö koostuu kolmesta toimialasta; äiti- ja isämentoritoiminnasta, nuorten tukihenkilötoiminnasta sekä Albertin olohuoneesta. Toiminnan tarkoitus on lapsiperheiden ja nuorten yksinäisyyden vähentäminen ja voimavarojen lisääminen laadukkaan ja eettisen vapaaehtoistoiminnan avulla.

Oy Apotti Ab
Rooli hankkeessa: Apotissa tehtävä työ tukee hankkeessa uusien toimintamallien käyttöönottoa ja yhtenäisiä toimintatapoja ja niiden juurruttamista. Uusi asiakastietojärjestelmä korvaa vanhat asiakastieto-järjestelmät ja se otetaan käyttöön vuodesta 2018 lähtien. Hankkeen kehittämistyön tuloksena syntyneet, yhteisesti sovitut ohjaavat käytännöt on mahdollista rakentaa Apotin toiminnanohjaukseen.
Toimintamalleista saadaan myös seurantatietoa, jota voidaan käyttää benchmarking-työssä. Apotti-hankkeeseen sisältyy työntekijöille mm. uusien toimintatapojen ja niihin liittyvän Apotti-järjestelmän käyttökoulutus, joka tukee hankkeen toimintamallien omaksumista.
Apotin rakentamisaikataulu on sidottu järjestelmäntoimittajan ja Apotti-organisaatioiden kanssa sovittuun aikatauluun. Lapsiperheiden palveluihin liittyvät sisältöjen rakentamiset saattavat tulla hyvin nopealla aikataululla joulukuusta 2016 alkaen. Lastensuojelun/lapsiperheiden palveluiden Apotti-asiantuntijat sekä kehittämispäällikkö ovat rakentamisen edetessä yhteydessä kärkihankkeessa työskenteleviin aihealueasiantuntijoihin (AAA), jotta kärkihankkeen kehittämistyö tulee huomioiduksi. Rakentamisaika-taulu siten osaltaan tukee kärkihankkeen etenemistä.
Kuvaus organisaatiosta: Apotti on laaja-alainen sosiaali- ja terveydenhuollon muutoshanke, jossa tällä hetkellä ovat mukana Helsinki, Vantaa, Kirkkonummi, Kauniainen, Tuusula ja HUS. Hankkeen keskeisenä tavoitteena on alueellisesti yhtenäinen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojärjestelmä, joka mahdollistaa toiminnan kehittämisen, seurannan ja paremman laadun.

Helsingin yliopisto

Rooli hankkeessa: Helsingin yliopisto osallistuu osaamis- ja tukikeskusten perustamiseen liittyvän tutkimus- ja kehittämistoiminnan sekä tiedolla ohjauksen mallin luomiseen ja vastaa Helsingin yliopiston opiskelijoiden käytäntötutkimusten ohjauksesta Lape-oppimisverkostossa osana Heikki Waris -instituutin toimintaa. Heikki Waris –instituutin Pääkaupunkiseudun Praksis organisoi erityis- ja vaativamman tason kehittämiseen kytkeytyviä oppimisverkostotilaisuuksia ja yhteiskehittämispäiviä yhteistyössä THL:n kanssa.
Kuvaus organisaatiosta: Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitos tarjoaa sosiaalityön yliopisto-opetusta ja tutkimusta etsien uudenlaisia hyvinvointi-, perhe- ja lapsipoliittisia ratkaisuja ehkäistä ihmisten vaikeuksien syntymistä.

2.3 Valitut kehittämiskokonaisuudet ja hankkeen päämäärä

Pääkaupunkiseudun muutoshanke edistää Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tavoitteita
1. Sovittamalla alueensa kunnissa kaikki lasten, nuorten ja perheiden palvelut yhteen lapsi- ja perhelähtöisiksi palveluiksi.
2. Siirtämällä painopistettä korjaavista palveluista kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon.
3. Luomalla pääkaupunkiseudulle (maakuntataso huomioiden) toimivat rakenteet ja sopimuskäytännöt järjestöjen ja seurakuntien kanssa tehtävälle yhteistyölle.

Taulukko 1. Valitut kehittämisen painopisteet kunnittain.

	Perhekeskustoiminta-malli	Varhaiskasvatus ja koulu lapsen hyvinvoinnin tukena	Erityistason ja vaativamman tason palveluiden kehittäminen
Espoo	x	x (peruskouluikäiset)	x
Helsinki	x	x	x
Kauniainen	x		X (Hackney -malli)
Kerava	x		x
Kirkkonum-mi		X (varhaiskasvatus ja peruskouluikäiset)	x
Vantaa	x	x	x

Hankkeen päämäärä

Hankkeessa uudistetaan lasten, nuorten ja perheiden palvelut lapsi- ja perhelähtöisiksi ja lasten oikeuksia vahvistavaksi sekä niiden järjestämisen ja tuottamisen rakenteet sote- ja maakuntauudistus huomioiden. Hankkeessa varmistetaan palveluiden laatu ja yhdenvertainen saatavuus sekä asiakaslähtöiset integroidut palvelut ja uudet toimintamallit pääkaupunkiseudulla hyödyntämällä valtakunnallisia mallinnuksia. Toimintoja uudistetaan siten, että palvelut ovat niitä tarvitsevien saatavilla yhdenvertaisesti ja yhteneväisin menetelmin koko maakunnassa.

Toimintamallien toimeenpanossa ja palvelujen kehittämisessä tarvitaan sekä horisontaalista että vertikaalista yhteistyötä. Hankkeessa käynnistetään uusien järjestämisen ja tuottamisen rakenteiden alueellinen suunnittelu Lapen työpajaprosessien mallinnusten ja kansallisen sote-ratkaisun keskeisten linjausten selkeytymisen jälkeen. Integroivassa työssä yhteensovitetaan pääkaupunkiseudulla kokonaisuudet perhekeskus, varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitokset sekä erityis- ja vaativataso. PKS-hankkeen

merkittävänä osana on koko Uudenmaan yhteisen osaamis- ja tukikeskustoimintamallin suunnittelu yhteistoiminnassa muiden osaamis- ja tukikeskustoimijoiden kanssa. Toteutettavissa toimenpiteissä priorisoidaan eroauttamiseen sekä maahanmuuttaja- ja turvapaikanhakijaperheiden ja lasten palvelujen kehittämistä.

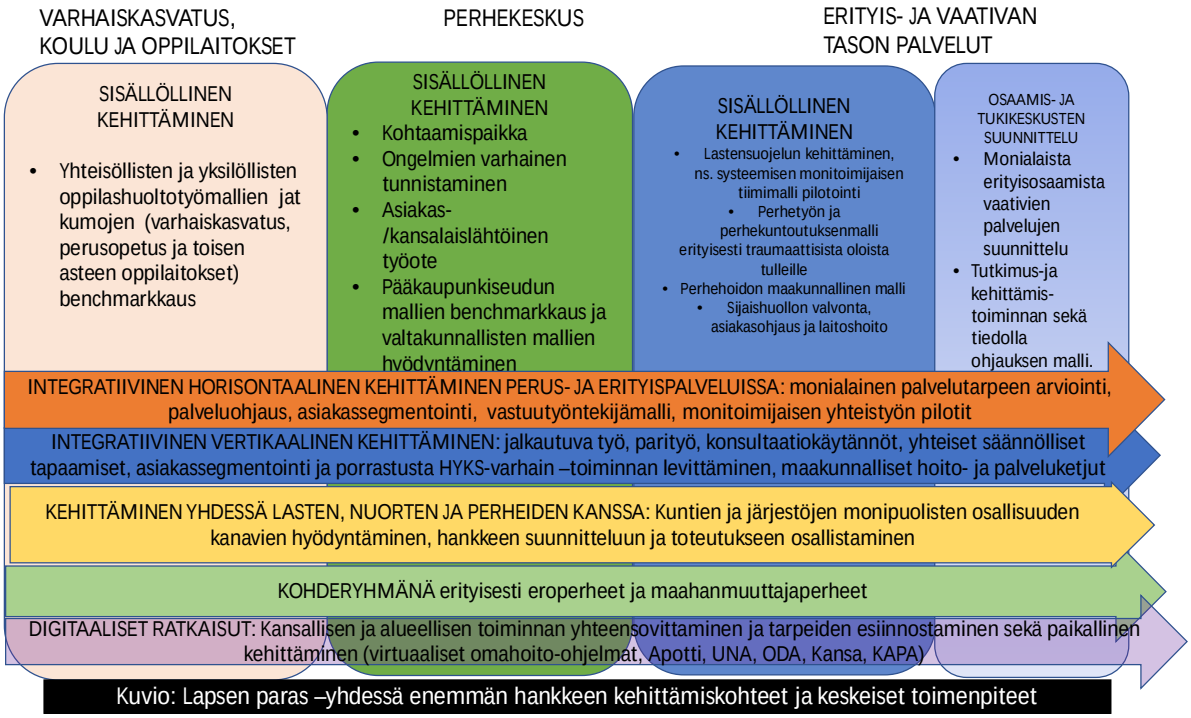

Kuvio 1. Lapsen paras - yhdessä enemmän hankkeen kehittämiskohteet ja keskeiset toimenpiteet.

3. Johtamis- ja kehittämisrakenne sekä muutosagentin rooli

3.1 Hankkeen johtaminen

Pääkaupunkiseudun LAPE-ryhmä, kuntien sivistys- ja sosiaali- ja terveystoimen johto, HUS:n johto, muutosagentti sekä kunnalliset LAPE-ryhmät tukevat ja ohjaavat kehittämisverkoston toimintaa erikseen määriteltyjen vastuiden mukaisesti.

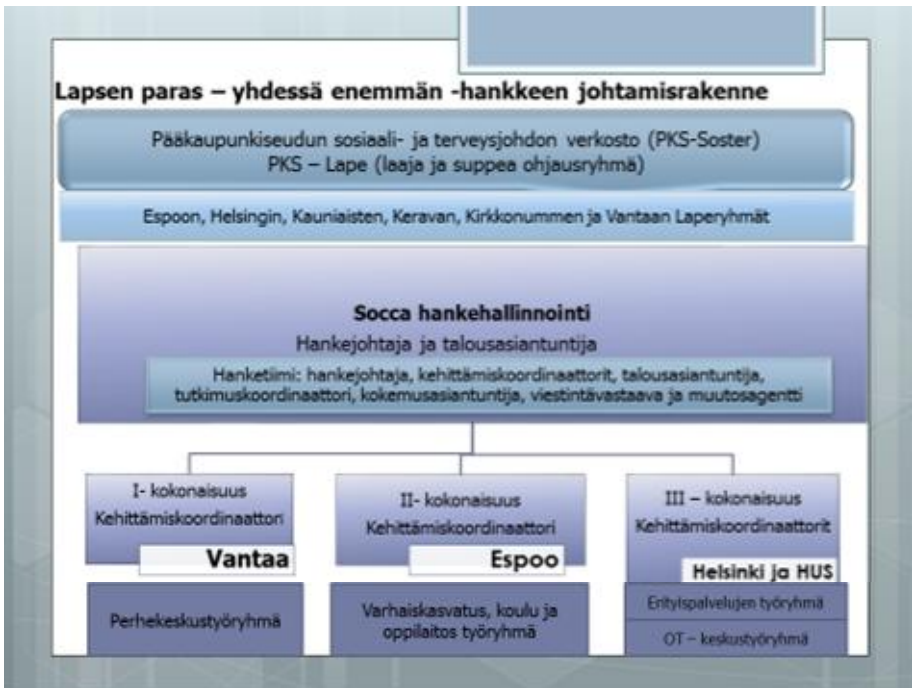

Kuvio 2. Johtamisrakenne

Lapsen paras – yhdessä enemmän -hankkeen johtoryhmänä toimii pääkaupunkiseudun sosiaali- ja terveystoimen johtoryhmä/verkosto (PKS-soster) täydennettynä HUS:n edustajalla. Johtoryhmä on strateginen ryhmä, jolle raportoidaan kaksi kertaa vuodessa. Hankkeen ohjausryhmänä toimii laaja-alainen pääkaupunkiseudun laperyhmä. Lisäksi kuntiin on nimetty omat laaja-alaiset lape-ryhmänsä (ks. liite 1) Ohjausryhmä toimii operatiivisena ryhmänä. Hankehallinnoinnista vastaava Socca perustaa hanketiimin, johon kuuluvat hankepäällikkö, kehittämiskokonaisuuksien kehittämiskoordinaattorit, talousasiantuntija, tutkimuskoordinaattori, osaamiskeskusten kehittämispäälliköt, kokemusasiantuntija sekä muutosagentti. Hanketoimijat ovat päättäneet, että kehittämiskokonaisuuksille on nimetty vetovastuullinen toimija kuntien ja HUS:n linjaorganisaatioista.

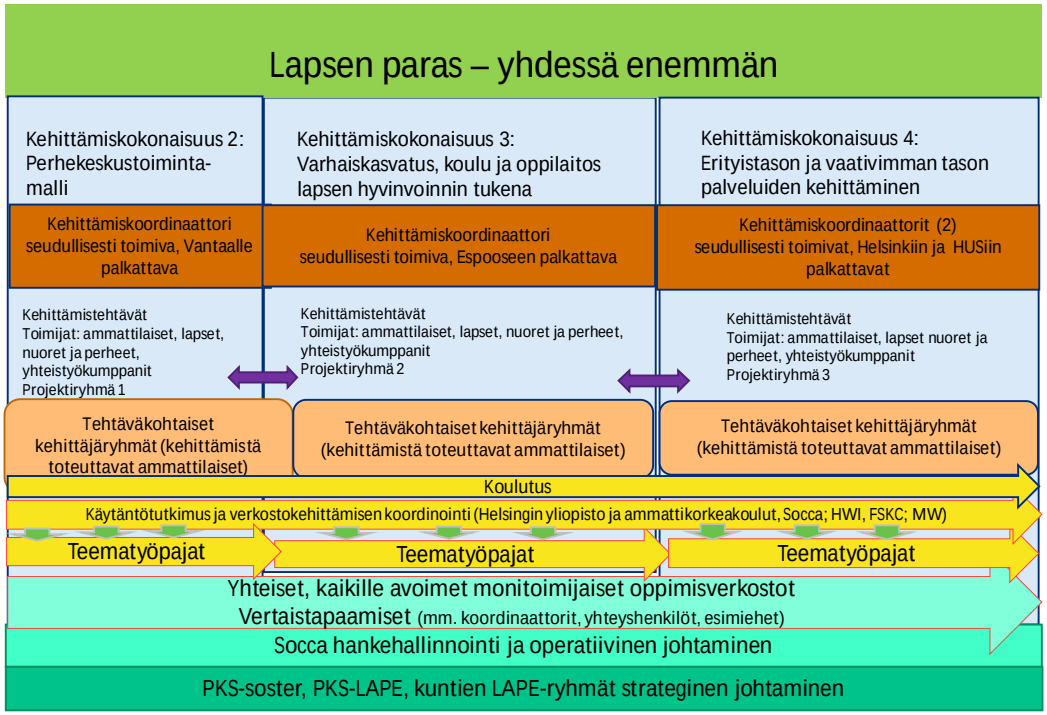

Kuvio 3. Maakunnallinen kehittämisrakenne

3.2 Maakunnallinen kehittämisrakenne

Kehittämiskokonaisuuksille 2-4 palkataan teemakohtaisia kehittämiskoordinaattoreita, jotka laativat kehittämiskohdekohtaiset täsmennetyt toteuttamissuunnitelmat, huolehtivat erityisesti kehittämiskokonaisuuksiin liittyvien kehittämistehtävien ohjauksesta ja tukemisesta yhteistyössä kehittämiskokonaisuuden oman projektiryhmän kanssa.

Kehittämiskoordinaattoreiden tehtävänkuvaan kuuluu kehittämisen alueellisen ja maakunnallisen koordinaatiotehtävien lisäksi tiedontuottaminen valitusta kehittämiskokonaisuuden kannalta keskeisestä teemasta. Nämä kehittämiskoordinaattorit työskentelevät kunnissa kuntien keskenään jo sovitun työnjaon mukaisesti, mutta toimivat verkostomaisesti, jolloin varmistetaan ajantasainen maakunnallinen tiedonvaihto ja synenergia. Kehittämiskoordinaattorit organisoivat kunkin kehittämistehtävän ympärille kehittäjäryhmän, johon kootaan kehittämistehtävän kannalta oleelliset toimijat sekä kokemusasiantuntijoita. Koordinaattorit konkretisoivat yhdessä kehittäjäryhmän kanssa kehittämistehtävän vaatimat toimenpiteet ja askeleet. Kullekin kehittäjäryhmälle nimetään yhteyshenkilö, joka huolehtii erityisesti tiedonkulusta kehittäjäryhmän ja verkoston välillä. Kehittämiskoordinaattorit järjestävät myös kehittämistyötä tukevia tilaisuuksia yhteistyössä Soccan työntekijöiden kanssa.

Soccaan palkataan tutkimustoiminnan osa-aikainen koordinaattori erityisesti lastensuojelun tutkimustehtäviin varmistamaan lastensuojelun toimintamuotojen kehittäminen yhdenmukaisina ja tutkimukseen perustuvina.

Koulutusprosesseihin osallistuvat fasilitaattorit tukevat muissa kehittämiskokonaisuuksissa tehtävää kehitystyötä, jolloin osaaminen siirtyy osaksi arjen työtä. Fasilitaattorit ovat kuntien työntekijöitä, joiden

työpanosta on kohdennettu lapetyöhön. Soccan Heikki Waris -instituutti järjestää lastensuojelun kehittämisen oppimisverkostotilaisuuksia ja yhteiskehittämispäiviä osana Pääkaupunkiseudun Praksis-toimintaa ja kytkee Helsingin yliopiston sosiaalityön opiskelijoiden käytäntötutkimuksia LAPE-teemoihin. Kaksikielisiä oppimisverkostoja järjestetään yhdessä FSKC:n kanssa. Mathilda Wrede -instituutti ohjaa ruotsinkielisten opiskelijoiden käytäntötutkimuksia. Vertaistapaamisissa jaetaan kehittämisen etenemistä ja opitaan toisilta. Lisäksi yhteisissä sekä kehittämiskokonaisuuksiin liittyvissä teematyöpajoissa omaa kehittämistä suunnitellaan ja viedään eteenpäin ja hyödynnetään vertaisoppimista ja -arviointia.

Oppimisverkostotilaisuudet ovat avoimia kaikille lape-toimijoille suunnattuja tilaisuuksia ja koskettavat lähtökohtaisesti kaikkia kehittämiskokonaisuuksia. Oppimisverkostotilaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan yhteistyö kuntien ja niiden linjajohdon kanssa. Oppimisverkostotilaisuuksissa kuullaan ajankohtaista tutkimustietoa, levitetään hyviä käytäntöjä ja kehittämisen aikana jo opittuja asioita koko pääkaupunkiseudulle. Asiantuntijoina seminaareissa ja työpajoissa toimivat kehittämiskokonaisuuksien teemojen mukaiset tutkijat ja erityisasiantuntijat sekä hankkeen yhteistyökumppaneiksi lupautuneiden tahojen edustajat, kuten THL erityisesti lastensuojelun teemoissa ja Apotti. Ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus FSKC järjestää työpajoja ruotsiksi ruotsinkielellä kehittävien tueksi. Lisäksi FSKC järjestää ruotsinkielisiä oppimisverkostotilaisuuksia yhdessä muiden Lape -hankkeiden kanssa. Näin voidaan hyödyntää myös muiden hankkeiden kokemuksia ja tuloksia. Oppimisverkostotilaisuuksia järjestävät myös Diakonia ammattikorkeakoulu perhekeskustoiminnan kehittämiskokonaisuudessa ja Laurea ammattikorkeakoulu ”Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena” -kokonaisuudessa.

3.3. Muutosagentin rooli

Muutosagentin roolina hankkeessa on ministeriön määritelmän mukaisesti:

- Innostaa ja motivoi alueen kaikkia toimijoita muutokseen ja edistää Lape-kärkihankkeen tavoitteiden toteutumista alueellaan
- Verkostoi alueellaan toimivat kunnat ja muut toimijat yhteen
- Edistää, tukee ja koordinoi alueella toteutettavaa Lape-muutostyötä ja siihen liittyviä toimenpiteitä
- Tuo tietoa ja näkökulmia maakunnasta valtakunnalliseen LAPE-työhön, toimia yhteistyölinkkinä kunnallisten osahankkeiden, pääkaupunkiseudun yhteisen hankkeen ja eri maakunnallisten hankkeiden välillä.

Lisäksi on sovittu, että muutosagentti osallistuu

- Uudenmaan SOTE – tiimin asettamiin valmistelutyöryhmiin
- PKS –Lapetyöryhmän kokouksiin
- Lapsen paras - yhdessä enemmän hankkeen hanketiimiin sekä tarpeen mukaisesti muihin kehittämistyöryhmiin.
- Tarvittaessa hankkeessa mukana olevien kuntien Lape-työryhmiin

3.4 Suunnitelma lasten, nuorten ja vanhempien osallistumisesta kehittämistyöhön

Lapset, nuoret ja perheet ovat mukana kehittämisessä koko hankkeen ajan, jotta palvelut todella vastaavat paremmin perheiden tarpeisiin ja lisäävät heidän hyvinvointiaan. Osallisuus rakentuu lapsen, nuoren, vanhempien ja huoltajien mahdollisuudesta kokea olevansa osa jotakin, esimerkiksi yhteisöä tai palvelua ja että heillä on mahdollisuus vaikuttaa. Vaikuttamisella tarkoitetaan mielipiteiden ja ideoiden esille tuomista, asioiden pohtimista ja niistä keskustelemista, päätösten tekemistä, toimimista sekä toiminnan arvioimista ja kehittämistä. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuus ja sen huomioiminen on ennen kaikkea asenne ja tapa tehdä työtä. Se toteutuu parhaiten arjen aidoissa kohtaamis- ja vuorovaikutustilanteissa. Tässä hyödynnetään pääkaupunkiseudun kuntien monipuolisia, olemassa olevia vuorovaikutteisia työskentelymuotoja kuten esimerkiksi erilaiset kokemusasiantuntijaryhmät, asiakaspalautejärjestelmät ja -kyselyt, nuorisovaltuustot, Helsingin Ruuti-toiminta ja vuorovaikutteiset työpajat ja tapahtumat, joista 61 esimerkkinä Vantaan vuosittainen lasten ja nuorten Vaikuttaja-päivä ja nuoremmille lapsille tarkoitetut Mini Vaikuttaja -tapahtumat. Asukkaita on myös otettu mukaan erilaisten kaupunkitason ohjelmien tekoon (esimerkiksi Lasten ja nuorten Vantaa II osallisuusohjelma). Lapset ja nuoret pääsevät vaikuttamaan myös koulujen ja oppilaitosten oppilaskuntatoiminnassa ja vanhemmat varhaiskasvatuksen ja koulujen

vanhempainyhdistysten toiminnassa. Tärkeää on myös koulujen tiloihin ja lähiympäristön suunnitteluun vaikuttaminen.
Kuntien aiempien palvelumuotoiluhankkeiden (esimerkiksi perusopetus, toinen aste, nuorisopalvelut, perhepalvelut, kulttuuri ja liikunta) oppeja, kokemuksia ja työskentelytapoja hyödynnetään myös tässä hankkeessa ja kuntien työntekijöitä on myös koulutettu vuorovaikutteiseen työskentelytapaan ja tähän on luotu erilaisia välineitä. Kehittämistyötä tehdään kokeillen osana arjen työtä ja halukkaat lapset, nuoret ja perheet pääsevät osallistumaan kokeiluihin ja antamaan niistä palautetta. Lapsia, nuoria ja perheitä tai heitä edustavia kokemusasiantuntijoita kutsutaan myös mukaan monitoimijaisiin kehittäjäryhmiin, joissa suunnitellaan ja arvioidaan kehittämisen etenemistä. Samoin hankkeen kaikille avoimiin oppimisverkostotilaisuudet ovat avoimia asukkaille ja palveluiden käyttäjille ja tarjoavat heille mahdollisuuden yhteisen keskusteluun ja oppimiseen.

Lasten, nuorten ja perheiden toiveita, palautteita ja kommentteja hankkeen alustaviin tuloksiin kerätään myös erilaisten asiakaspaneelien tai -kyselyjen avulla. Tässä hyödynnetään aiemmin mainittuja olemassa olevia vuorovaikutus- ja palautekanavia ja perustetaan tarpeen mukaan uusia.
Tärkeä kumppanimme osallisuudessa on kokemusasiantuntijajärjestö Osallisuuden aika ry, jolla on vahva rooli valtakunnallisen Lape-hankkeen työskentelyssä ja jonka edustaja on osallistunut myös pääkaupunkiseudun hankkeen suunnitteluun. Osallisuutta toteutetaan myös muun järjestöyhteistyön kautta. Vaikka kunnissa jo onkin runsaasti erilaisia osallisuuden kanavia ja toimintatapoja, näitä kehitetään edelleen yhdessä lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Tärkeää on myös systematisoida niiden käyttöä ja levittää niitä entistä laajemmalle. Uusia kehitettäviä asioita ovat esimerkiksi Helsingissä luotava lastensuojelussa yhtenäinen ja reaaliaikainen asiakaspalautteen keräämisjärjestelmä ja yhdessä Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa mallinnettava nuorten ilman huoltajaa saapuneiden maahanmuuttaja lasten ja nuorten asiantuntijaraatitoiminta.

Lisäksi hankkeessa tehdään käytäntötutkimusta yhdessä kokemusasiantuntijoiden kanssa osana yhteiskehittämispäiviä. FSKC kokoaa ruotsinkielisen lastensuojelun ammattilaisten verkoston, jossa on tavoitteena jakaa ja ideoida osallistamisen käytänteitä, tapoja ja kokemuksia.

Pääkaupunkiseudun kuntien Lape-ryhmissä on mm. lasten ja nuorten hyvinvointityön ja perheiden palvelujen johtavien ammattilaisten lisäksi myös järjestöyhteistyökumppaneita sekä seurakunnan, nuorisovaltuuston, oppilaitosten oppilaskuntien hallitusten ja vanhempainyhdistysten edustajia.

4. Lähtötilanne

4.1 Maakunnan väestölliset ja alueelliset erityispiirteet LAPE-kärkihankkeen kannalta

Hankealueen väestömäärä on yhteensä 1 196 043 asukasta, joka on lähes 22 % koko Suomen väestöstä. Seuraavan 10 vuoden aikana alueen väestömäärän odotetaan kasvavan 11 % ja olevan yli 1.3 miljoonaa vuoteen 2026 mennessä. Hankealue poikkeaa muusta maasta monella tavalla. Maantieteellisesti alue poikkeaa muusta Suomesta korkean väestöntiheytensä vuoksi. Väestön huomattavasti nopeutunut kasvu vaikeuttaa palvelujen järjestämistä.

Alueella asuu suuri osa Suomen ruotsinkielisestä väestöstä. Tilastojen mukaan alueen ruotsinkielisen väestön osuus oli vuonna 2015 yli 9 %, kun se on koko maassa 5,3 %. Ruotsinkieliseen väestöön kuuluu tilastollisesti ainoastaan ne henkilöt, jotka ovat rekisteröineet äidinkielekseen ruotsinkielisen. Alueella asuu lisäksi paljon kaksikielisiä perheitä. Kaksikielisyys ei näy tilastoissa, joten käytännössä ruotsia arki-kielenä puhuvia on vielä enemmän. Lapsiperheiden osuus on hankealueella koko maata 5 % suurempi. Lisäksi koko maahan verrattuna avio-erojen ja yksinhuoltajaperheiden määrä on korkeampi.

Taulukko 2. Lapsiperheet, yksinhuoltajaperheet ja avioerot.

	Lapsiperheet, % perheistä, 2015	Perheiden lukumäärä, 2015	Yksinhuoltajaperheet, % lapsiperheistä (2015)	Avioeroja 25–64-vuotiailla /1000 vastaavanikäistä naimisissa olevaa (2015)
Koko maa	38,7	1 475 335	21,1	18,2
Espoo	46,7	72 823	20,1	17,6
Helsinki	38,7	154 753	27,7	23
Kauniainen	43,2	2 607	18,8	19,8
Kerava	40,8	9 762	24,9	26,6
Kirkkonummi	48,4	10 829	17,7	19
Vantaa	44,1	58 550	24,8	22

Lähde: Kuntien avainluvut, Tilastokeskus; THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005–2016

Maahanmuuttajien määrä on kasvanut hankealueella merkittävästi. Viimeisen viiden vuoden aikana sekä ulkomaankansalaisten että muunkielisten määrän kasvu on ollut lähes kaksinkertainen koko maahan verrattuna. Myös pakolaisia on otettu suhteessa enemmän kuin koko maahan.

Taulukko 3. Ulkomaan kansalaiset, vastaanotetut pakolaiset ja muunkielinen väestö

	Ulkomaan kansalaiset, % väestöstä, 2015 (2010)	Vastaanotetut pakolaiset/100 000 asukasta, 2015 (2010)	Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä/ 1000 asukasta, 2015 (2010)
Koko maa	4,2 (3,1)	57,4 (59,7)	60,1 (41,7)
Espoo	9,7 (6,7)	126 (88,3)	142 (93,7)
Helsinki	9,2 (7,6)	75,5 (89,5)	140 (107,8)
Kauniainen	4,5 (3,4)	126,5 (115,1)	61,6 (42)
Kerava	6,6 (3,9)	19,8 (8,8)	86,8 (51)
Kirkkonummi	4,9 (3,3)	28,5 (78,5)	64,6 (42,5)
Vantaa	10 (6,6)	120,2 (81,5)	154,2 (99)

Lähde: THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005–2016

4.2 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lähtötilanne ja erityiset haasteet maakunnassa

Alle kouluikäisiä lapsia on hankealueella keskimäärin yhtä paljon kuin koko maassa. Vieraskielisten perheiden osuus on kuitenkin kasvanut merkittävästi viime vuosina. Hankealueella on kuntia, joissa joka viides lapsi varhaiskasvatuksessa tai peruskoulussa on vieraskielinen. Alueella haasteena on myös alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneiden turvapaikanhakijoiden kasvu. Suomen ja ruotsin lisäksi alueella on kuntia, joissa puhutaan yli sataa eri kieltä. Kansainvälisen tilanteen kireyden, EU:n sisäisten siirtojen sekä pääkaupungin vetovoimaisuuden vuoksi tulevien vuosien palvelutarpeita on alueella haasteellista ennakoida.

Taulukko 4. Alle kouluikäisten osuus väestöstä, peruskoulun oppilasmäärät, vieraskieliset lapset peruskouluissa ja varhaiskasvatuksessa

	Alle 7-vuotiaita väestöstä (%), 2016	Peruskoulun oppilaat, 2015 (muutos vuodesta 2014)	Vieraskielisiä oppilaita suomenkielisissä peruskouluissa, %	Vieraskielisiä lapsia suomenkielisen varhaiskasvatuksen piirissä, %
Espoo	25 528 (9%)	29231 (802)	16,2 %	20,2 %
Helsinki	45 379 (7 %)	48 719 (1074)	19 %	17 %
Kauniainen	702 (7 %)	1 497 (507)	17 %	9 %
Kerava	2781 (8 %)	3414 (77)	11 %	15,5 %
Kirkkonummi	3596 (9 %)	5193 (64)	4,8 %	10,3 %
Vantaa	18 733 (9 %)	21 738 (85)	16,2 %	20,2 %

Lähde: stat.fi; kuntien omat tilastot, aluesarjat

Ruotsinkielisten lasten ja nuorten (0–18-vuotiaat) osuus on hankealueella selvästi korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Vuonna 2015 ruotsinkielisiä lapsia ja nuoria oli 13 % alueen saman ikäisestä väestöstä. Vastaava luku koko maassa oli alle 6 %. Tämän lisäksi alueella asuu paljon kaksikielisiä lapsia ja nuoria, jolloin lasten määrä ruotsinkielisessä perusopetuksessa on suurempi kuin ruotsinkielisten lasten määrä. Vaikka arjessa moni osaa ainakin hieman suomea, niin etenkin lasten palveluissa on paljon sellaisia palveluita, joissa kielellä on suuri merkitys. Näitä ovat esimerkiksi perheneuvola, lastensuojelu, kognitiiviset ja psykologiset testaukset. Ruotsinkielistä palvelua haluavalle on taattava ruotsinkieliset palvelut. Alueen kunnissa päivähoitoa ja peruskoulutusta on alueella saatavilla ruotsinkielellä. Keravalla ruotsinkielisiä lapsia on alle 100. Keravan on järjestänyt ruotsinkielinen päivähoidon ostopalveluna ja opetusta on saatavilla ruotsiksi luokille 1–6. Luokat 7–9 ohjataan Vantaalle tai Sipooseen. Muilla on ruotsinkielistä perusopetusta ja päivähoitoa. Muut ruotsinkieliset palvelut on järjestetty joko kaksi-tai ruotsinkielisten tiimien tai sitten yksittäisten kaksi- tai ruotsinkielisten henkilöiden ympärille. Lastenpsykiatrian erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit ovat lisääntyneet kaikissa alueen kunnissa ja ne
ovat 16 % korkeammat kuin koko maassa keskimäärin. Nuorisopsykiatrian luvut ovat laskussa, mutta silti ne ovat hankealueella 8 % korkeammat kuin koko maassa.

Taulukko 5. Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit ja lastenpsykiatria.

	Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1 000 0 –12-vuotiasta, 2014 (2013)	Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13–17-vuotiasta, 2015 (2014)
Koko maa	249,4 (232,1)	877,1 (973,2)
Espoo	208,8 (204)	1017,5 (1055)
Helsinki	386,6 (347)	1203,1 (1214,5)
Kauniainen	232,7 (188,7)	478,3 (651,5)
Kerava	334,3 (300,3)	1053 (1478,3)
Kirkkonummi	317,6 (237,7)	921,5 (881)
Vantaa	301,2 (224,9)	1066,1 (1212,1)

Lähde: THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005–2016

Lastensuojelutarpeeseen vaikuttavat monet tekijät. Muun muassa perheiden pitkäaikaiset taloudelliset vaikeudet, vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat, perheväkivalta sekä uudenlaiset perherakenteet näkyvät lastensuojelutarpeen kasvun taustalla. Alueella on tehty koko maata enemmän lastensuojeluilmoituksia, mutta kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0–20-vuotiaiden ja lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevien 0–17-vuotiaiden määrä oli keskimäärin pienempi kuin koko maassa. Alueella haasteena on myös vieraskielisten lasten yliedustus lastensuojelun sijoituksissa. Hankealueella asuu keskimäärin koko maata enemmän toimeentulotukea hakevia lapsiperheitä. THL:n lapsiperheköyhyys tutkimuksien mukaan köyhä lapsuus on riski lapsen kasvulle ja hyvinvoinnille sekä osallisuudelle.

Taulukko 6. Lastensuojelutilastoja ja toimeentulotukea saaneet lapsiperheet.

	0–17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavanikäisestä väestöstä, 2014 (2013)	Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–20-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä, 2014	Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0–17-vuotiaita vuodenaikana, % vastaavan ikäisistä väestöstä, 2015	Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä, 2014
Koko maa	5,9 (6)	1,4	7,5	9,2
Espoo	5 (5)	1,1	6,7	8,9
Helsinki	7,5 (7,7)	1,9	8,6	14,3
Kauniainen	3,6 (3,1)	0,2	3,1	3,6
Kerava	7,2 (7,1)	1,4	7,5	11,6
Kirkkonummi	4,7 (4,3)	0,9	6,2	5,6
Vantaa	8,5 (8,9)	1,7	10,7	13,5

Lähde: THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005–2016

4.3 Lasten ja perheiden palvelurakenteen kuvaus, haasteet sekä kehittämispotentiaali hallinnonrajat ylittäen

Pääkaupunkiseudulla lasten, nuorten ja perheiden palvelut jakaantuvat usealla sektorille (sosiaali- ja terveystoimi, koulutoimi, varhaiskasvatus, kulttuuri ja vapaa-aika). Osa palveluista on universaalipalveluita,

joita tarjotaan koko ikäluokalle, mutta osa palveluista on tarveharkintaisia, joiden saaminen edellyttää tiettyjen asiakaskriteerien täyttymistä. Osaan palveluista on lähetekäytäntö ja osaan palveluista asiakas voi hakeutua itse. Lastensuojelupalveluihin ohjaudutaan pääosin lastensuojeluilmoituksen perusteella. Kunnat järjestävät ja tuottavat suurelta osalta lakisääteiset palvelut itse.

Eri palveluissa on erilliset asiakas- tai potilastietojärjestelmät ja palvelut ovat fyysisesti hajallaan eri puolilla kaupunkia. Tilastoinnissa ja seurannassa on painopisteenä lakisääteisten määräaikojen seuranta, taloussuunnittelussa tarvittavien suoritteiden tilastointi sekä erilaisten raportointivelvoitteiden täyttäminen. Moniammatillinen yhteistyön kirjaaminen edellyttää asiakastapaamisten kirjaamista useampaan tietojärjestelmään. Tietojärjestelmät tukevat täten yksittäisiä asiakastapaamisia moniammatillisen yhteistyön sijaan. Kunnissa ei ole olemassa tahoa, joka koordinoisi palveluihin ohjautumista. Tämä käytännössä tarkoittaa sitä, että asiakkaan ympärille voi rakentua suuri toimijaverkosto.

Alueen kunnilla on erilaisia työryhmiä johtamassa lasten ja nuorten hyvinvointityötä. Esimerkkinä voi mainita Espoon kaupunkitasoisen Lasten ja nuorten hyvinvointityön johtoryhmä sekä neljällä suuralueella toimivat monialaiset lasten ja nuorten hyvinvointiryhmät, jotka muodostavat lasten ja nuorten hyvinvointityön verkoston omalla alueellaan ja vastaavat Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimeenpanosta. Toisena esimerkkinä mainittakoon Kerava monialainen Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä (HYRY).

4.4 Lapsiin ja perheisiin liittyvän palvelurakenteen haasteet

Pääkaupunkiseudulla on omat erityishaasteensa ja lisäksi samat lasten ja perheiden palveluihin kuuluvat haasteet, kuin muuallakin. Palvelut ovat siiloutuneita ja hajanaisia, ne toimivat irrallaan perheiden arjesta ja niissä korostuu voimavaralähtöisyyden sijaan ongelmalähtöisyys ja ammattikuntajohtoisuus. Palveluprosessien näkökulmasta haasteena on asiakkaiden palvelutarpeen arviointiin ja tukemiseen käytettyjen resurssien päällekkäisyys ja pirstaleisuus. Lasten ja nuorten palveluissa on erilliset palvelutarpeen arvioinnit, joista osa on lakisääteisiä, osa omista tarpeista lähteviä käytäntöjä. Eri potilas- ja asiakastietojärjestelmät aiheuttavat haasteita tiedonkulussa.
Moniammatillista yhteistyötä tehdään runsaasti, mutta siltä puuttuu tarvittavat rakenteet ja yhteisesti sovitut prosessit. Palvelut eivät kohdennu asiakkaiden yksilöllisiin ja kokonaisvaltaisiin tarpeisiin ja asiakkaan perhe ja lähipiiri jäävät usein huomioimatta. Moniammatillinen yhteistyö tarvitsisi tuekseen toimivat yhteen sovittavat johtamiskäytännöt. Käytännössä tämä tarkoittaa jo olemassa olevien yhteistyö- ja johtamisrakenteiden kehittämistä.

Asiakasnäkökulmasta haasteet näyttäytyvät niin. että a) tuen tarvetta ei aina tunnisteta, b) tuen tarve tunnistetaan, mutta asiakas ei saa hänen tarvitsemaansa tukea. Kun asiakas ei saa tarvitsemaansa apua oikea-aikaisesti, hän ajautuu korjaaviin palveluihin. c) Lapsi ja vanhemmat voivat olla yhtä aikaa asiakkaana useissa eri palveluissa, mutta tuki ei ole koordinoitua. Tämä saattaa johtaa asiakkaan kuormittumiseen.

Ruotsinkielisten asiakkaiden näkökulmasta haasteena on ruotsinkielisten palveluiden hajanaisuus ja tietyillä aloilla ruotsin kieltä osaavien ammattilasten puute. Yksittäisen lapsen tai perheen näkökulmasta tämä saattaa pahimmassa tapauksessa tarkoittaa, että vie aikaa ennen kuin palvelua on saatavilla ruotsiksi. Etenkin kaksikielisille saatetaan tarjota suomenkielisiä palveluita, vaikka ruotsi on äidinikieli ja tunnekieli. Ruotsinkielellä toimivia ammattilaisia on pääkaupunkiseudulla paljon, mutta toimijoita on kuitenkin suhteessa vähän, mikä helpottaa yhteistyön tekemistä.
Pääkaupunkiseudulle erityistä haastetta aiheuttaa väestön ja sen palvelutarpeiden kasvu, yhdessä rajallisten resurssien kanssa.

Lisäksi pääkaupunkiseudun erityisenä haasteena on suuri määrä maahanmuuttajataustaisia perheitä sekä erityisesti alaikäisten turvapaikanhakijoiden lisääntyminen (ks erityispiirteet). Etenkin kansainvälistä suojelua saavien ja ihmiskaupan uhrien kanssa työskentelyyn liittyy vahva kriisityön elementti: perheväkivalta, mielenterveyden kriisit, asunnottomuus tai sen uhka, kunniakysymykset ja maahanmuuttoprosessiin liittyvät sopeutumisongelmat voivat olla perheiden arkipäivää ja työntekijöiden päivittäistä perustyötä. Maahanmuutto luo usein useasta eri syystä johtuvaa tuen tarvetta tai tilanteita, jossa suuri avun tarve aiheuttaa uupumusta ja vaikeutta päästä tarvittavien palvelujen piiriin. Vieraskielisillä nuorilla on suurempi riski jäädä peruskoulun

jälkeisten opintojen ulkopuolelle. Tämä haastaa perusopetuksen huomioimaan maahanmuuttajataustaisten oppilaiden erityiset tarpeen.

Tiivistettynä kehittämishaasteet ovat varhaisen vaiheen palvelujen saatavuuden ja kohdentamisen kehittäminen, lapsi- ja perhepalveluiden hajallaan olevan palvelujärjestelmän tiivistäminen sekä palvelujen yhteensovittaminen integroiduksi kokonaisuudeksi. Lapsiin ja perheisiin liittyvän palvelurakenteen kehittämispotentiaali hallinnonrajat ylittäen Olemassa olevat johtamis- ja yhteistyörakenteet, sekä aikaisemmat hallinnonrajat ylittävät kehittämishankkeet
luovat hyvät edellytykset Lape-kehittämiselle. Nämä yhdessä ovat luoneet selkeää kuvaa kehittämistarpeista. Myös eri toimijoiden mahdollisuudet tukea lasten ja nuorten hyvinvointia on tunnistettu, mutta kaikkea potentiaalia ei ole vielä hyödynnetty. Lape-kehittämisen myötä tämä potentiaali saadaan käyttöön. Kehittäminen tukee myös tuleva soteuudistusta.

4.5 Alueen aiemmat, meneillään olevat ja juurtuneet vastaavat hankkeet

Mukana olevat tahot ovat olleet mukana useissa LAPE-kehittämiskohteisiin liittyvissä hankkeissa. Hankkeet on kartoitettu ja ne löytyvät liitteestä 2.

5. Kehittämiskokonaisuus: Perhekeskustoimintamallin kehittäminen ja käyttöönotto

5.1 Nykytilan kuvaus

Perhekeskustoimintaa on suunniteltu ja kehitetty pääkaupunkiseudulla jo useamman vuoden ajan. Kehittämiskokonaisuudesta vastaa Vantaa (kuvat kuntien malleista liitteessä 3).

Espoossa on kehitetty perhekeskustoimintamallia pitkäjänteisesti vuodesta 2002 alkaen ja toimintamallin työstäminen jatkuu LAPE-hankkeessa. Perhekeskus tarkoittaa Espoossa ensisijaisesti ajattelu- ja toimintamallia, jossa tukea viedään lapsiperheen arkiympäristöihin ja toimijat työskentelevät verkostomaisella työotteella. Perhekeskushankkeessa kehittäminen keskittyy alle kouluikäisten lasten perheisiin, mutta kehittämistyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena -hankeosion kanssa.

Espoon fokuksena perhekeskushankkeessa on palvelupolun luominen vanhemmuuden ja parisuhteen tukemiseen, huomioiden eron jälkeinen vanhemmuus sekä maahanmuuttajataustaisten perheiden tarpeet. Yhdessä hankekuntien kanssa mallinnettava perhekeskustoimintamalli sovelletaan Espooseen ja Espoon eri alueille. Espoossa kartoitetaan ja dokumentoidaan yhteistyömallit, joihin perhekeskustoiminta nojautuu sekä muut keskeisimmät yhteiset toimintamallit. Alle kouluikäisten lasten ja perheiden kohtaamispaikat kartoitetaan alueittain. Lisäksi virtuaalisen perhekeskuksen toimintatavat hahmotetaan osaksi perhekeskusmallia. Perhekeskustoimintamallin toimintaympäristöön rakennetaan uusi eropalvelujen kokonaisuus sekä oikea-aikaisen palvelun piiriin ohjaava palvelupolku.

Espoon keskuksen alueelle suunnitellaan Suviniityn lasten ja perheiden taloa (arvioitu valmistuminen 2018-2019), joka tulee olemaan yksi perhekeskuskehittämisen kohde. Suviniityn keskeisimmät palvelut ovat päiväkoti, vuorohoitopäiväkoti, avoin päiväkoti sekä äitiys- ja lastenneuvola. Suviniittyyn jalkautuu myös muita palveluita kuten perhetyötä, lasten terapiapalveluita, maahanmuuttajapalveluita ja liikuntapalveluita. Yhteistyötä tehdään kolmannen sektorin kanssa monella tavalla. Järjestöt ja seurakunnat voivat toteuttaa lapsiperheille suunnattua toimintaa Suviniityn tiloissa. Erityishuomiota kiinnitetään maahanmuuttajataustaisiin perheisiin, joita asuu alueella paljon. Suviniityn lasten ja perheiden talon toimintakonseptin kehittäminen on jo käynnistetty palvelumuotoilua hyödyntäen.

Helsingissä perhekeskusmallin kehittämistä jatketaan jo toteutettujen pilottien pohjalta. Perhekeskuksia on suunnitteilla kuusi, joista ensimmäisenä otetaan käyttöön Itäkeskuksen perhekeskus. Sen muutostyöt ovat alkaneet 2016 ja käyttöönotto on 2017.
Perhekeskuksen kohderyhmä ovat helsinkiläiset perheet, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Perhekeskus kokoaa lasten ja perheiden palveluja ehkäisevistä palveluista korjaaviin palveluihin ja turvaa kokonaisvaltaisen, tarpeen mukaisen tuen tarjoamisen perheelle. Perhekeskuksen toimintamallikonsepti sisältää mm. integroidut palvelut, lähipalvelut, sähköiset palvelut, jalkautuvat ja kotiin vietävät palvelut sekä yhteistyön muiden palveluverkon keskusten (terveys- ja hyvinvointikeskus, monipuolinen palvelukeskus), muiden kumppaneiden ja järjestöjen sekä kolmannen sektorin kanssa.
Helsingin perhekeskus toimintamalli on monistettava ja tilaratkaisuista riippumaton, ja se voidaan ottaa käyttöön asteittain. Perhekeskus toteutetaan laadultaan ja toimivuudeltaan samanvertaisina molemmilla kielillä. Perheiden palvelukeskuksen toiminnan keskiössä ovat Helsingin sosiaali- ja terveysviraston strategian mukaisesti integroidut palvelukokonaisuudet, eri asiakasryhmien tarpeiden määrittely (asiakassegmentointi) sekä segmenttien mukaisesti räätälöidyt ydinprosessit, joilla varmistetaan eri asiakasryhmien tarpeisiin vastaaminen.
Helsingin kaupungin ruotsinkieliset työntekijäresurssit ovat maantieteellisesti hajautettuja, palvelu on haavoittuvaa ja työntekijöiden työnkuvat ovat usein laajemmat ja moninaisemmat kuin vastaavasti suomenkielisillä. Omaa palvelutuotantoa täydennetään myös ostopalveluilla. Suomen kielellä kokeiltuja malleja ja asiakasprosesseja on tämän vuoksi kehitettävä ruotsin kielellä toimiviksi erillisratkaisujen avulla. Ruotsinkielistä lapsiperheiden ja nuorten parissa tehtävää moniammatillista työtä ja ruotsinkielistä perhekeskusmallia on pitkäjänteisesti kehitetty Helsingissä vuodesta 2003 lähtien yhteistyössä Mathilda Wrede -instituutin ja ruotsinkielisen sosiaalialan osaamiskeskuksen FSKC:n kanssa. Osana perhekeskustoimintamallin kehittämistä kokeillaan parhaillaan lapsiperheiden moniammatillisen palvelutarpeen arviointia verkostomaisesti ruotsin kielellä toteutettuna. Myös ruotsinkielisten nuorten parissa tehtävän monitoimijaisen yhteistyön kehittäminen jatkuu.

Keravalla on olemassa Nuorten talo ja Maahanmuuttajien tapaamispiste Topaasi. Tavoitteena tässä hankkeessa on hyödyntää kokemuksia ja kehittää perheille kohtaamispaikka " Perheiden talo". Perheiden talo on matalankynnyksen kohtaamispaikka, jossa on avoin tapaamistila, jossa eri ammattilaisia vuoropäivinä/ viikoin. Lisäksi Perheiden talossa järjestetään mm. ryhmämuotoista toimintaa. Perheiden talossa on päivittäin tavattavissa "perhe-emännät", jotka antavat tukea, apua ja palveluneuvontaa. Perhe-emäntätyöparina voisi toimia palkattu ammattilainen (esim. palveluneuvoja) sekä vertainen äiti/isä/järjestön/ seurakunnan edustaja.

Vantaalla on kehitetty perhekeskustoimintamallin mukaista toimintaa kaupunkitasoisesti. Viime vuosina on kehitetty erityisesti alle kouluikäisten ja heidän perheiden palvelukokonaisuutta (Osallisena perheen elämässä –kehittämistyö) ja oppilashuoltoa. Lape- työssä perhekeskustoiminnan mallinnus tapahtuu Kivistössä toimintansa tämän syksynä aloittaneessa Aurinkokiven monitoimitalossa. Aurinkokiven kiinteistö on alusta lähtien suunniteltu ja rakennettu tukemaan sektorirajat ylittävää yhteistä työtä, mm. taukotila on kaikkien talossa toimivien yhteinen ja kaikki kokoushuoneet ovat yhteiskäytössä. Yhteinen tila luo oivalliset puitteet sektorirajat ylittävälle yhteiselle työlle. Aurinkokivessä toimii johtoryhmä, johon kuuluvat edustajat kaikista talon toimijoista. Johtoryhmä tukee perhekeskustoiminnan kehittämistä ja mahdollistaa yhteen sovittavan johtamisen ja toimintojen organisoitumisen. Aurinkokiven toiminnassa korostuu luova, yhteisöllinen ja kestävän kehityksen periaatteella toimiva palveluympäristö. Aurinkokiven perhekeskusmallissa tarjotaan matalan kynnyksen palveluja myös erityistä tukea tarvitseville. Näitä tarpeita on todettu olevan osalla vanhemmista alkaen jo raskausajasta, esimerkkejä ovat eroperheet,
joilla on yhteistyövanhemmuuden haasteita, haasteellisesti käyttäytyvien leikki-ikäisten perheet, ahdistuneiden ja ADHD-lasten ja nuorten perheet, lastensuojelun asiakkaat ja maahanmuuttajataustaiset perheet. Perhekeskustoiminnan käynnistämisessä hyödynnetään Vantaalla jo käynnissä olevaa 'Osallisena perheen elämässä' -kehittämistyön toimintamalleja ja työmenetelmiä. Osallisena perheen elämässä – kehittämistyössä ovat mukana kaikki alle kouluikäisten lasten perheiden kanssa toimivat. Jatkossa toimintamalli otetaan käyttöön myös muissa ikäluokissa.

Yleinen tavoite: Luodaan kuntiin tai tuetaan kunnissa käynnissä olevaa perhekeskustoimintaa, jonka yhtenä lähtökohtana on peruspalveluiden horisontaalinen yhteistyö. Perhekeskus verkostoi lapsille ja perheille tarkoitettuja julkisia sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan palveluita, järjestöjen ja seurakuntien palveluita ja vapaaehtoisten toimijoiden palveluita. Yhteiskehittäminen eri kuntien ja paikallisesti eri tavoin rakentuvien perhekeskusten kanssa mahdollistaa toinen toiselta oppimisen ja yhteisen mallintamisen kohti sote- ja

maakuntarakennetta (kts. Kuvio 3. maakunnallinen kehittämisrakenne). Perhekeskus tukee lasten ja nuorten tervettä ja turvallista kasvua vahvistamalla lasten ja nuorten hyvinvointia suojaavia tekijöitä sekä vanhemmuutta ja perheen omia voimavaroja.

Tavoite 1: Luodaan yhteinen perhekeskusmalli pääkaupunkiseudulla.

Tavoite 2: Vanhemmuuden ja parisuhteen tukea vahvistetaan kaikissa palveluissa.

Tavoite 3. Kehitetään sovinnollisen yhteisvanhemmuuden tukea eron jälkeen osana perhekeskustoimintaa ja eroperheiden palveluita. Parannetaan eropalveluiden saatavuutta.

Tavoite 4: Vahvistetaan näyttöön perustuvien käytäntöjen hyödyntämistä varhaisen tuen ja hoidon alueella.

Tavoite 5: Kehitetään perhekeskusmallia, johon integroidaan maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja perheiden palvelut ja jossa huomioidaan myös heidän palvelutarpeensa.

5.2 Sisällölliset toimenpiteet

1. Benchmarkataan (arvioidaan ja mallinnetaan vertaillen) hyödyntäen valtakunnallista mallinnusprosessia pks-kuntien perhekeskustoimintamalliin sisältyvät palveluiden kokonaisuudet asiakaslähtöisesti, eri toimijoiden ydintehtävät ja niiden sisältö perhekeskuksessa sekä johtaminen, organisointi, toimintaperiaatteet ja -tavat. Tähän sisältyvät myös yhteistyökäytännöt erityis- ja vaativan tason palveluiden kanssa. Työssä hyödynnetään Apotti-tietojärjestelmää

2. Kehitetään lasten, nuorten ja perheiden ongelmien varhaista tunnistamista ja oikea-aikaista puuttumista mm. neuvolassa, varhaiskasvatuksessa, kouluilla ja oppilaitoksissa sekä perusterveydenhuollossa erityisesti maahanmuuttajaperheille. Lisäksi mallinnetaan lapsen ja perheen varhaisen tuen ja hoidon palvelut sekä niille tarvittava tuki

3. Asiakaslähtöistä työotetta kehitetään niin, että lapsi, nuori ja/tai perhe on toiminnan keskiössä subjektina ja määrittelee yhteistyössä työntekijöiden kanssa ne toimet, joihin kaikki sitoutuvat.

4. Kootaan eroperheille tarjottavia palveluita: "eron ensiapupistettä" ja muita palveluita, jotka huomioivat erityisesti sovinnollisuuden, yhteisövanhemmuuden, lapsen osallisuuden sekä oikeuden suojeluun, perheiden monimuotoisuutta ja monikulttuurisuutta huomioiden.

5. Kehitetään perhevalmennusta ja muuta vertaisryhmätoimintaa parisuhteen ja vanhemmuuden tukemiseksi esimerkiksi seurakuntien ja järjestöjen kanssa. Lisätään perhevalmennukseen vanhempien valmennusta toimimaan vieraassa kieliympäristössä.

6. Maahanmuuttaja- ja turvapaikanhakijalasten ja perheiden palveluiden kehittämisessä lisätään ammattilaisten osaamista sekä monikulttuuristen työntekijöiden rekrytointia

7. Kehitetään perhekeskuksen perheille tarkoitettua kohtaamispaikkaa yhdessä perheiden ja hankkeessa olevien järjestöjen kanssa. Tuetaan erityisesti maahanmuuttajaperheitä löytämään ja osallistumaan perhekeskuksen perheille avoimen kohtaamispaikan toimintaan. Järjestetään lasten yhteisöllistä ryhmätoimintaa perhekeskusten yhteydessä maahanmuuttajille.

8. Laajennetaan Ihmeelliset vuodet ja Toimiva perhe ja Lapset puheeksi –menetelmien käyttöönottoa mahdollisuuksien mukaan. Osallistutaan valtakunnallisiin koulutuksiin.

9. Hyve 4 –mallin (varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyö) nykytilan kuvaus ja vertaisarviointi. Mallin kehittäminen arvioinnin pohjalta ja erityisesti kiinnitetään huomiota Hyve 4 –mallin toimivuuteen maahanmuuttajaperheille.

Toteuttajat: Espoo, Helsinki, Kerava, Kirkkonummi ja Vantaa, Lastensuojelun Keskusliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, SOS Lapsikylä, Nicehearts ry., Pelastakaa Lapset ry, Espoon, Kirkkonummen ja Vantaan seurakunnat, Amabile. Yhteistyöstä ovat kiinnostuneet myös Familia ry, Suomen Mielenterveysseura, Barnavårdföreningen bf., Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö Vamlas, Rinnekotisäätiö, Folkhälsan, kansalaisia Otakantaa-kyselystä, Miessakit ry, Väestöliitto, Ensi- ja Turvakotien Liitto, Yhden Vanhemman Perheiden liitto, Kasper.

6. Kehittämiskokonaisuus: Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena

6.1 Nykytilanne

Espoossa yhteisöllisen oppilashuollon tavoitteena on, että kaikki lapset ja nuoret voivat koulussa hyvin ja kokevat osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tällä hetkellä oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä oppilashuoltona. Jokaisessa espoolaisessa koulussa toimii yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä, jonka tehtävänä on vahvistaa oppilaiden ja koko kouluyhteisön hyvinvointia. Ryhmä vastaa yhteisöllisen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Yhteisöllisen oppilashuollon toteutumisessa on tällä hetkellä paljon koulukohtaista vaihtelua. Kehittämistyöllä tavoitellaan yhdenmukaisia yhteisöllisiä oppilashuoltotyön rakenteita ja käytäntöjä, jotka on kuvattu ja otettu käyttöön kaikissa peruskouluissa kouluissa.
Oppilashuollon painopistettä siirrettiin vuonna 2014 uuden opiskeluhuoltolain hengen mukaisesti ennaltaehkäisevään ja yhteisöllisyyttä tukevaan työhön. Vuoden pääteemana oli uuden opiskeluhuoltolain jalkauttaminen toimintaan. Tilastojen mukaan yhteisöllisen, esimerkiksi luokka- ja ryhmätyöskentelyn, osuus kasvoi lain voimaantulon jälkeen. Uuden lain mukaisen toiminnan jalkauttamista jatketaan, sillä ehkäisevän ja yhteisöllisen työn osuus ei ole vielä kaikin osin toteutunut. Haasteena työlle ovat erot koulujen toimintakulttuureissa. Myös oppilaiden haasteet ovat hyvin erilaisia eri kouluissa ja alueilla. Koulujen yhteisöllisen oppilashuoltotyön toteutuksessa tulisi hyödyntää hyvinvointietoa nykyistä paremmin. Perusopetuksessa on käytössä Arvokas-pedagogiikka. Se on kansainvälisesti Art-nimellä tunnetusta menetelmästä mukautettu sosiaalisten ja emotonaalisten taitojen kasvatusohjelma, jolla pyritään auttamaan lapsia suuttumuksen hallinnassa, tunteiden tunnistamisessa ja laajemmin kaverisuhteissa. Kaikissa kouluissa on myös käytössä KiVa-koulu, VERSO-malli tai jokin muu vastaava menetelmä, jolla oppilaita kannustetaan prososiaaliseen käytökseen ja siten osallistetaan toimimaan itsekin kiusaamista ennaltaehkäisevästi omassa kouluympäristössään.

Helsingissä yhteisöllistä opiskelijahuoltotyötä kehitetään esiopetuksesta lähtien. Esiopetuksen toimintasuunnitelmaan kirjataan vuosittain 'yhteisöllinen oppilashuolto esiopetuksessa'-osuus, jossa selvitetään 1) miten edistetään ryhmän ja yksittäisen lapsen hyvinvointia huomioiden psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen ympäristö, 2) miten varmistetaan yhdenvertaisuuden ja sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen ja 3) miten edistetään ryhmäytymistä, yhteisöllisyyttä, toisten kunnioittamista ja arvostamista sekä sosiaalisia- ja kaveritaitoja. Esiopetuksen toimintasuunnitelma tehdään jokaiseen päiväkotiin, jossa annetaan esiopetusta joka toimintakaudeksi erikseen. Niissä kuvataan konkreettiset toimenpiteet näiden asioiden toteuttamiseksi. Vuosittainen päiväkoti/esiopetusryhmäkohtainen toimintasuunnitelma on uusi toimintatapa, jonka käyttöönottoon LAPE -hanke antaisi osaamista ja resurssia. Kouluissa on nykyisin käytössä erilaisia sosiaalisia taitoja kehittäviä ja/tai kiusaamisen vastaisia ohjelmia. Tällä hetkellä käytetyin on KiVa koulu -ohjelma. Jatkossa menetelmän käyttöä rajoittaa menetelmän muuttuminen maksulliseksi. Kouluissa on myös tehty yksittäisiä kokeiluja, joissa eniten ongelmaisille oppilaille on järjestetty sosiaalisia taitoja pohtivia taitoryhmiä.

Vantaalla on jo usean vuoden ajan systemaattisesti kehitetty ja mallinnettu opiskeluhuoltotyötä (esim. esiopetuksen hyvinvointityön, perusopetuksen oppilashuollon ja toisen asteen opiskelijahuollon käsikirjat). Lape-kehittämisen aikana tavoitteena yhteinen käsitys oppilas- ja opiskelijahuoltolain hengen mukaisesta yhteisöllisestä hyvinvointityöstä. Kehittämistyö kohdentuu yhteisöllisen toimintakulttuurin vahvistamiseen.

Vantaalla on jo pitkälle kehitetyt rakenteet ja kaupunkitasoiset linjaukset varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen sisällä. Tästä syystä Vantaalla lähdetään kehittämään opiskeluhuoltoa yhteneväksi kokonaisuudeksi esiopetuksesta aina toiselle asteelle asti.

Tavoite: Vahvistetaan varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitosten roolia lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Tavoitteena on myös valmistautua sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tuottamaan toimintaympäristön muutokseen vahvistamalla yhteistyörakenteita maakunnan vastuulle siirtyvien sote-palveluiden sekä kunnan sivistyspalveluiden välille. Kehittämistyöllä pyritään vahvistamaan varhaiskasvatuksen, koulun-, ja oppilaitosympäristöjen ja -yhteisöjen hyvinvointia ja sen edistämiseen liittyvää työtä. Hyvinvointityössä tarvittavaa horisontaalista yhdessätekemistä vahvistetaan eri kumppaneiden kanssa. Kehittämistyön toisena tavoitteena on yksilökohtaisen työn sisältöjen ja toimintatapojen kehittäminen. Palveluiden lapsilähtöisyys ja monialainen yhteistyö eri tahojen välillä ovat kehittämistyön kohteena, kuten myös varhaiskasvatukseen, kouluun ja oppilaitoksiin jalkautuvat erityispalvelut.

6.2 Sisällölliset toimenpiteet

1. Benchmarkataan (arvioidaan ja mallinnetaan vertaillen) yhteisiä yhteisöllisen oppilashuoltotyön toimintamalleja esiopetuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen oppilaitoksissa (jatkumo). Yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistavia yhteisöllisen oppilashuoltotyön malleja otetaan käyttöön kunnissa. Mallien toimeenpanoa johdetaan samansuuntaisesti ja niiden vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan. Kunnat painottavat kehittämistyössä eri kouluasteita siten, että kaikki oppilaat esiopetuksesta toisen asteen oppilaitoksiin tulevat huomioiduiksi.

2. Benchmarkataan yhteisiä yksilökohtaisen oppilashuollon toimintamalleja esiopetuksessa, koulussa ja toisen asteen oppilaitoksissa. Varmistetaan yksilökohtaisen opiskeluhuollon lain mukaiset toimintatavat. Mallien toimeenpanoa johdetaan samansuuntaisesti ja niiden vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan. Kunnat painottavat kehittämistyössä eri kouluasteita siten, että kaikki oppilaat esiopetuksesta toisen asteen oppilaitoksiin tulevat huomioiduiksi.

3. Kehittämistyössä huomioidaan erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten erityistarpeet hyvinvoinnin tukemisessa. Koulun roolia vahvistetaan heidän vanhempiensa tärkeänä linkkinä suomalaiseen yhteiskuntaan.

4. Mallinnetaan varhaiskasvatus-, esiopetus-, koulu- ja oppilaitosympäristöön sopivia varhaisen tuen käytänteitä sekä luodaan yhtenäinen palvelupolku yhteistyössä peruspalvelujen, perhekeskuksen sekä erityis- ja vaativamman tason palvelujen kanssa.

5. Kehitetään mielenterveyspalvelujen integraatiota. Oppilashuollon palveluita tuetaan oikea-aikaisilla kouluihin jalkautuvilla mielenterveyteen liittyvillä perus- ja erityispalveluilla huomioiden asiakkaiden osallisuus ja digitaaliset mahdollisuudet.

6. Yksilökohtaisessa oppilashuollossa kehitetään malleja systemaattisen asiakaspalautteen ja asiakashyödyn mittaamiseen.

7. Suunnitellaan ja vakiinnutetaan lasten, nuorten ja vanhempien osallistumistavat oppilashuoltotyön suunnitteluun, kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Toteuttajat: Espoo, Helsinki, Kirkkonummi ja Vantaa; varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten aikuiset, lapset ja nuoret sekä vanhemmat, Nicehearts. Yhteistyöstä ovat kiinnostuneet myös Suomen Mielenterveysseura, Aseman Lapset ry, R3, seurakunnat ja Amabile ry, Barnavårdsföreningen, Lastensuojelun Keskusliitto, Ebeneser-säätiö.

7. Kehittämiskokonaisuus: Erityis- ja vaativimman tason palveluiden uudistaminen

Valtakunnallisesti Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) uudistaa erityis- ja vaativimman tason palvelut kokonaisuudeksi, jossa toteutuvat lapsi- ja perhelähtöiset, saatavuudeltaan ja laadultaan yhdenvertaiset palvelut, asiakasryhmien tarpeiden pohjalta rakennettu eri sektoreiden, ammattiryhmien ja toimijoiden sujuva yhteistyö sekä erityistason yhteinen tekeminen perustason kanssa. Muutostyön tavoitteena on uudistaa palvelujen rakenteita sote- ja maakuntauudistus huomioiden, uudistaa palveluiden ohjausta ja johtamista sekä luoda työskentelytapoja, jotka perustuvat tutkimustietoon ja hyvin suunniteltuihin integroituihin toimintamalleihin.

Pääkaupunkiseudulla suunnitellaan monialaista OT-keskusta. Pääkaupunkiseudun hankkeessa kehittämiskokonaisuudesta vastaa Helsinki yhteistyössä muiden mukana olevien kuntien kanssa ja HUS. Vastuu Helsingin ja HUS:n välillä jaetaan niin, että Helsinki vastaa sosiaalihuollon asiantuntemuksen tuomisesta ja HUS terveydenhuollon asiantuntemuksen tuomisesta yhteiseen keskusteluun. Peruslähtökohtana on, että valtakunnallisten mallinnusten pohjalta kehitetään ja suunnitellaan pääkaupunkiseudun toimintakäytännöt. Helsinki ja HUS tukevat hankkeen kehittämisrakenteen avulla mallien yhteiskehittämistä ja käyttöönottoa seudullisesti.

7.1 Integratiivisten toimintamallien kehittäminen yhdessä perustason palveluiden kanssa

7.1.1 Monitoimijainen arviointimalli

Tavoite: Lasten, nuorten ja perheiden tuen ja palveluiden tarve arvioidaan tarvittaessa monitoimijaisena yhteistyönä, jossa osallisina ovat yhdessä tarvittavien ammattilaisten sekä lapsen tai nuoren ja hänen perheensä kanssa perheen tuekseen nimeämät henkilöt. Tavoitteena on yksi arviointi ja yksi yhteinen palvelusuunnitelma. Monitoimijaisesta arvioinnista valmistuu valtakunnallisessa prosessissa mallinnus alkuvuodesta 2017. Monitoimijainen arviointimalli on integratiivinen toimintatapa, joka sitoo yhteen perhekeskuspalvelut ja erityispalvelut.

Toimenpiteet

1. Luodaan pääkaupunkiseudun yhteinen monitoimijainen arviointimalli valtakunnallisen mallinnusta hyödyntäen sekä kuntien omia kehittämistuloksia hyödyntäen. Arvioinnissa huomioidaan koko perheen palvelutarpeet.
2. Otetaan useaa palvelua tarvitsevilla asiakkailla/potilailla käyttöön perus- ja erityistasolla horisontaalisesti integroitu yhteinen asiakassuunnitelma, vastuutyöntekijämalli ja monitoimijaisen yhteistyön pelisäännöt ja ohjeet hyödyntäen jo kehitettyjä toimintamalleja.
3. Kootaan lapsen/nuoren tarvitsema apu pääsääntöisesti hänen ympärilleen tuttuun kasvuympäristöön ja hänelle/perheelle tehdään vain yksi suunnitelma.

7.1.2 Erityisosaamisen liittäminen osaksi perustason palveluja, uudet toimintamallit vertikaalisen integraation mahdollistamiseksi

Tavoite: Lasten ja nuorten hyvinvointityölle on tärkeää, että palvelut ovat lähellä ja osana lapsen ja nuoren arkea. Johtamisella tulee varmistaa yhdyspintojen toimivuus sekä horisontaalisesti että vertikaalisesti molempiin suuntiin. Tiedon tulee kulkea ja järjestelmien tulee olla toimintaa ja vuorovaikutusta helpottavia.

Tämä korostuu erityisesti tilanteissa, missä lapsen ja perheen asioissa työskennellään monialaisessa yhteistyössä. Varmistetaan, että perustasolla annettava tuki ja palvelut voidaan tarjota riittävän ja monipuolisen erityisosaamisen avulla.

Toimenpiteet

1. Lisätään integratiivisia työmuotoja, esim. erityispalvelujen konsultaatiota, jalkautuvaa työtä ja verkostotyötä. Luodaan maakunnallisia hoitoketjuja, joissa perustaso saa tukea erityispalveluilta (pediatrian, lastenneurologian, lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatria, lastensuojelu) ja joissa lapsen tarpeen mukainen ohjaaminen erityistason palveluihin tapahtuu esim. konsultaation perusteella viiveettä tai palvelut tuotetaan perustasolla tarvittaessa erityistason tuella; esim. kehityspoikkeavuudet ja oppimisvaikeudet.
2. Luodaan maakunnallinen mallinnus erityis- ja vaativan tason suorittamille konsultaatiolle (esim. IPC depression hoitaminen kouluissa ja oppilashuoltoryhmissä). Hyödynnetään myös digitaalisia konsultaatio- ja yhteistyömuotoja.
3. Selvitetään mahdollisuutta laajentaa HYKS-varhain –toimintaa esiopetusikäisiin ja muihin alle kouluikäisiin lapsiin. Tällä varmistetaan, että lapsi/nuori saa tarvitsemansa avun viiveettä ja tasalaatuisesti arkiympäristössään. Erityistä huomiota kiinnitetään maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden tukeen.

7.1.3 Monialainen yhteistyö ja osaamisen yhdistäminen erityistason palveluissa, uudet toimintamallit horisontaalisen integraation mahdollistamiseksi

Tavoite: Lapset, nuoret ja perheet saavat tarvitsemansa tuen ja palvelut siten, että eri ammattiryhmien osaaminen sekä läheisverkoston ja eri palveluiden voimavarat kootaan yhteen vastaamaan tuen ja palveluiden tarpeeseen. Luodaan toimintatapoja, joiden avulla eri ammattiryhmät yhdistävät osaamisensa ja omien taustayhteisöjensä voimavarat sujuvasti ja sovitusti asiakaslähtöiseksi yhdessä tekemiseksi ja yhteiseksi toiminnaksi samalla varmistaen lapsen tai nuoren ja perheen osallisuuden palvelun suunnittelussa. Toteutuksessa erityistason tuki sovitetaan saumattomasti perustasolla koottuun toimijoiden verkostoon.

Toimenpiteet

1. Mallinnetaan monitoimijainen yhteistyö lapsen ja nuoren kohdalla, jolla on kehitysvammahuollon, psykiatrian ja lastensuojelun tarvetta. Pilotoidaan toimintamallia Helsingissä ja Espoossa.
2. Mallinnetaan sijaishuoltoon sijoitetun lapsen lasten – ja nuorisopsykiatrisen hoidon järjestämisen malli PK-seudulle. Pilotoidaan ensi vaiheessa toimintamallia Teinilän lastenkodissa ja toisessa vaiheessa toimintamallia muissa lastenkodeissa Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla. Pilotin kokemuksia tarkastellaan suhteessa hoidollisen otteen lisäämiseen muissa lastenkodeissa.

7.2 Lastensuojelun kehittäminen

Tavoite:
Valtakunnallisessa mallinnusprosessissa määritellään vaikuttavan ja tarpeisiin vastaavan lastensuojelun perhetyön ja perhekuntoutuksen keskeiset periaatteet, joiden varaan ko. palveluita voidaan rakentaa. Mallinnuksia pilotoidaan hankkeessa.
Varmistetaan yhteistyössä lapsen ja perheen kanssa kokonaisvaltainen, monitoimijainen ja yksilöllinen, lapsen ja perheen tarpeet huomioiva tuki, arviointi ja apu. Varmistetaan arvostavan, lapsia ja perheitä kuulevan kohtaamisen toteutuminen. Hyödynnetään monitoimijaisen lastensuojelun toimintamallin mallinnusta ja pyritään systeemiseen toimintakulttuurin muutokseen.

Valtakunnallisessa mallinnusprosessissa tuotetaan valtakunnallisesti yhdenmukainen ohjauksen ja valvonnan toimintatapa. Vahvistetaan sijoitettujen lasten ja nuorten tarpeiden kuulluksi tulemista ja mahdollisuuksia vaikuttaa omiin kasvuyhteisöihinsä. Varmistetaan sijoitettujen lasten ja nuorten oikeusturvan toteutuminen sekä vahvistetaan heidän tietoisuuttaan omista oikeuksistaan.

Toimenpiteet:

1. Kehitetään perhetyön ja perhekuntoutuksen mallia traumaattisista oloista maahan tulleille perheille ja lapsille yhteistyössä perhekeskustoiminnan ja sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön kanssa.
2. Pilotoidaan lastensuojelun sosiaalityön monitoimijaista toimintamallia hyödyntäen systeemistä työotetta lastensuojelussa Helsingissä, Vantaalla, Kauniaisissa, Espoossa ja Kirkkonummella.
3. Suunnitellaan lastensuojelun perhehoidon järjestämisen toimintamalli pääkaupunkiseudulla, yhteistyössä Uudenmaan maakunnan kanssa. Suunnitellaan malli, jossa alueen perhehoidon tuottaminen kootaan yhteen. Mallinnetaan ja pilotoidaan lastensuojelulain mukaisen lapsen vastuusosiaalityön ja perhehoitolain mukaisen vastuutyön tuottamista erillään. Huomioidaan SOTE – Uudenmaan työskentely ja tehtävät nykytilan kuvaukset sekä kytketään valmistelu tiiviisti Uudenmaan SOTE:n valmisteluun.
4. Suunnitellaan Uudenmaan maakunnan kanssa yhteinen sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan sekä asiakasohjauksen toiminnan malli ja lastensuojelun laitoshoidon järjestämisen toimintamalli. Huomioidaan SOTE –Uudenmaan työskentely ja tehtävät nykytilan kuvaukset sekä kytketään valmistelu tiiviisti Uudenmaan SOTE:n valmisteluun.

7.3 Osaamis- ja tukikeskusten suunnittelu

Valtakunnallisesti tavoitteena on perustaa viisi osaamis- ja tukikeskusta yhteistyöalueille. Uudistamistyössä tukena on valtakunnallinen mallinnustyö. Lape-hankkeessa tavoitteena on suunnitella Uudenmaan osaamis- ja tukikeskus. Tavoitteena on myös luoda kuntien, yliopistojen, yliopistollisten sairaaloiden, sosiaalialan osaamiskeskusten ja muiden tarpeellisten tahojen kanssa tutkimus- ja kehittämistoiminnan sekä tiedolla ohjauksen malli. Osaamis- ja tukikeskukset vastaavat mm. tutkimukseen perustuvien menetelmien käyttöönoton levittämisestä, koulutuksen ohjauksesta ja toimintamallien alueellisesta yhtenäisyydestä. Osaamis- ja tukikeskuksiin kootaan osaaminen, jota tarvitaan harvoin ja joka edellyttää vaativaa erikoistumista ja erityisosaamista sekä suurta väestöpohjaa ja palvelujen määrää. Alueen vaativia palveluita tuottavat yksiköt liittyvät tai linkittyvät OT-keskuksen verkostorakenteeseen. Vaativinta erityisosaamista viedään palveluihin konsultaatioiden, yhdessä työskentelyn sekä digitaalisten konsultaatio- ja yhteistyömuotojen avulla. Kehittämistä tehdään tiiviissä yhteistyössä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon kesken perustamalla monialainen työryhmä. Koordinointivastuu jaetaan Helsingin sosiaali- ja terveysviraston ja HUS:n kesken siten, että HUS vastaa terveydenhuollosta ja Helsingin kaupunki sosiaalihuollosta. Kehittämiseen osallistuvat PKS-kunnat, muun maakunnan ja Helsingin yliopiston edustajia.

Toimenpiteet

1. Käynnistetään osaamis- ja tukikeskuksen suunnittelu- ja valmistelutyö kokoamalla monialainen työryhmä. Työryhmällä on kaksi puheenjohtajaa, toinen Helsingin kaupungilta (sosiaalihuolto) ja toinen HUS:lta (terveydenhuolto). Monialainen työryhmä perustaa työskentelyn tueksi tarvittavat alatyöryhmät, esim. lasten ja nuorten mielenterveystyön työryhmät, työryhmä suunnittelemaan vaativia somaattisia sairauksia sairastavien lasten ja nuorten psykososiaalista tukea.
2. Selvitetään erityisen vaativia palveluita tarvitsevien asiakas/potilasryhmien nykytila.
3. Kytketään tämä valmistelutyö osaksi neljää muuta OT –keskuksen valmistelua.

5. Pilotoidaan erikseen mainittuja malleja yhdessä sovittujen, monialaista erityisosaamista vaativien kohderyhmien palveluissa. Näitä ovat esimerkiksi pitkittyneet huolto- ja tapaamisriidat ja traumatisoituneet maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret. Pilotit ovat maakuntatasoisia, sote-integroituja ja kohdennettuja.
6. Luodaan malli tutkimus- ja kehittämistoiminnan alueelliselle koordinaatiolle, integratiiviselle palvelujärjestelmän kehittämiselle ja tutkimustiedon implementoinnille, mukaan lukien näyttöön perustuvat menetelmät ja toimintamallien alueellinen yhtenäisyys.
7. Luodaan malli, kuinka toimitaan yhteistyöalueen tieteellisen tutkimuksen, koulutuksen ja kehittämisen keskuksina ja osaamista varmistavina koulutusyksikköinä yhteistyössä yliopistojen kanssa Suunnitellaan yliopistollisen koulutuksen ja pätevöittävän ammatillis-tieteellisen tutkimuksen (esim. lääkärit, sosiaalityöntekijät) kytkeytyminen OT-keskuksiin
8. Kehitetään alueellisesti palveluja (implementoidaan näyttöön perustuvia menetelmiä, kehitetään integratiivista palvelumallia ja huolehditaan palvelumallien alueellisesta yhtenäisyydestä).
9. Käynnistetään lastensuojelun teemojen osalta yhteistyössä THL:n kanssa valtakunnallista oppimisverkostotoimintaa ja suunnitellaan osaksi pysyvää OT-rakennetta, jolla varmistetaan, että lastensuojelun käytännöt ovat tutkimusperusteisia.

Toteuttajat erityis- ja vaativan tason kehittämiskokonaisuudessa: Helsinki, HUS, Espoo, Vantaa, Kerava, Oy Apotti Ab, Pelastakaa Lapset ry, Helsingin yliopisto. Myös Rinnekotisäätiö on kiinnostunut yhteistyöstä.

8. Digitalisaatio ja kokonaisarkkitehtuuri hankkeessa

Valtionavustuksen myöntämispäätöksen mukaisesti

- Hankkeessa laaditaan selkeä kuvaus kokeilussa toteutettavasta toimintamallista ja sitä tukevista digitaalisista ratkaisuista (kokonaisarkkitehtuurin kuvaus). Kuvauksessa tullaan esittämään näkemys kansallisesti ja alueellisesti yhteisistä digitaalisista ratkaisuista sekä käsiteltävä kansallisten ja alueellisten ratkaisujen hyödyntäminen ja yhteydet niihin hankkeen toteutuksessa. Lisäksi kuvataan rekisterinpitoon liittyvien kysymysten ratkaisutavat. Kuvauksessa huomioidaan mm. kansallinen sote-kokonaisarkkitehtuuri ja sen kehityspolku, UNA -hankkeessa toteutettu sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäkokonaisuuden vaatimusmäärittely, Kanta- ja Kansa -palvelut ja kehitteillä oleva kansallinen omien hyvinvointitietojen tietovarasto, kansallinen sote-palveluhakemisto ja valtiovarainministeriön palvelutietovaranto, ODA -hankkeessa rakennettava itse- ja omahoitoa tukeva kansallinen, sähköinen palvelukokonaisuus sekä Kansallisen palveluarkkitehtuurin (Kapan) yhteiset palvelut ja palveluväylä sekä Apotti – hanke.

- Kokonaisarkkitehtuuri ja sähköisten palveluiden kehittäminen koordinoidaan UNA- ja Apotti-hankkeiden kanssa. Koordinaatiolla varmistetaan yhteinen näkemys kansallisesti ja alueellisesti yhteisistä ratkaisuista, sovitaan valtioavustusta saavien hankkeiden keskinäisestä yhteistyöstä ja tiedonvaihdosta kokonaisarkkitehtuurin ja sähköisten palveluiden kehittämisen osalta, sekä tunnistetaan hankkeista esille nouseva tarve kansallisten ratkaisujen arkkitehtuurin käsittelemiseen.

- Kehittäminen tehdään tiiviissä yhteistyössä Apotin kanssa, muun muassa kuntien Apotti-asiantuntijat ovat tärkeä resurssi hankkeelle ja he osallistuvat kaikkiin hankkeen työpajoihin. Toiminnan prosesseja kehitetään yhteistyössä Apotin kanssa, jotta saadaan suurin mahdollinen hyöty työn seurantaan, laatuun ja työn kehittämiseen. Kaikkia syntyneitä aineistoja ja kehittämisen tuloksia tarjotaan myös niiden kuntien asiakastietojärjestelmien kehittämiseen, jotka eivät ole mukana Apotissa. Apotti korvaa aiemmat erilliset järjestelmät sosiaalihuollossa, perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Tämä tarjoaa loistavan mahdollisuuden kehittää sote-integraatiota tukevan alustan.

- Apotti-asiakastietojärjestelmä otetaan peruspalveluissa mukaan lukien perhekeskukset esimerkiksi monialaisessa arvioinnissa, asiakastyön dokumentoinnissa ja päätöksenteossa.

9. Hankkeen vaikutusten arviointi lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta

9.1 Arviointimittarit

Hankkeen vaikutuksia arvioidaan seuraavissa taulukoissa esiteltävien mittarien avulla.

Taulukko 7. Arviointimittarit kehittämiskokonaisuus: Perhekeskustoimintamallin kehittäminen ja käyttöönotto

LAPE-TAVOITE	PKS-TOIMENPIDE	PKS-MITTAREITA
Palvelujen painopiste siirtyy ennaltaehkäiseviin palveluihin	Perhekeskustoimintamalli lisää toimijoiden horisontaalista ja vertikaalista yhteistyötä, jolloin jokainen asiakas saa tarvitsemansa avun oikea-aikaisesti	• Tahdonvastaiset sijoitukset kodin ulkopuolelle ja lähetteet erikoissairaanhoitoon
Lasten ja nuorten hyvinvointi ja terveys lisääntyy	Asiakaslähtöinen toimintatapa (palvelukokonaisuuden hahmotus asiakasnäkökulmasta ja toimijoiden yhteinen työ) lisää lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä	• Koettu terveys • Kouluterveyskysely: lapset ja nuoret • Laajat terveystarkastukset: Vanhemman näkemys lapsen terveydestä ja hyvinvoinnista
Lapset, nuoret, ja heidän vanhempansa / huoltajansa osallistuvat toimintaan ja sen kehittämiseen	Toimintaa toteutetaan ja kehitetään yhdessä asukkaiden, palvelujen käyttäjien ja mm. kokemusasiantuntijoiden kanssa. Huomioidaan erityisesti maahanmuuttajataustaiset asukkaat	• Vuorovaikutteiset osallistumismahdollisuudet: • Systemaattiset palautekäytännöt asiakaskohtaamisissa. • Tilaisuudet, joissa yhdessä asukkaiden ja kumppaneiden kanssa vahvistetaan osallisuutta ja kehitetään toimintaa

Taulukko 8. Arviointimittarit kehittämiskokonaisuus: Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos

PKS-TAVOITTEET	PKS-TOIMENPITEITÄ	PKS-MITTAREITA
Lapsen ja perheen oma ääni kuuluu palvelujen kehittämisessä	Systemaattisen asiakaspalautteen ja asiakashyödyn mittaaminen ja hyödyntäminen	- Asiakaspalautteen määrä - Oppilaiden kokemus kuulluksi tulemisesta koulussa (esim. kouluterveyskysely, hyvinvointi-profiili, kunnan omat arviointimenetelmät) - Asiakashyöty (mittaus asiakkuuden alkaessa ja päättessä)
Oppilaat saavat yksilö-kohtaista oppilashuoltoa oikea-aikaisesti ja tasalaatuisesti	Yhdenmukaistetaan yksilökohtaisen oppilashuoltotyön käytäntöjä	- Oppilashuoltopalvelujen saatavuus (määräajat) - Kokemus palveluun pääsystä (Kouluterveyskysely ja kunnan muut arviointimenetelmät)
Yhteisöllinen oppilashuoltotyö tukee oppilaiden kasvua, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä	- Yhdenmukaistetaan yhteisöllisen oppilashuollon käytäntöjä ja hyödynnetään oppilaitoksen monialaisen tarkastamisen tuloksia - Lisätään oppilaiden osallisuutta yhteisöllisen oppilashuoltotyön toteuttamisessa ja suunnittelussa - Vahvistetaan sosiaalisia ja tunne-elämän taitoja kehittäviä menetelmiä sekä näiden taitojen opiskelua opetussuunnitelman mukaisilla oppitunneilla ja kiusaamisen ehkäisyä	- Oppilaiden osallistuminen yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön - Yhteisöllisten oppilashuoltokokousten määrä kouluittain - Kokemus koulukiusatuksi tulemisesta (esim. kouluterveyskysely ja hyvinvointiprofiili) - oppilaskunnan edustajien kuulemisen määrä
Lapsi/perhe saa tarvittavaa tukea arkiympäristössä - tuki rakennetaan yhdessä lapsen, huoltajien ja ammattilaisen kanssa	Erityispalvelut integroidaan arkiympäristöihin: konsultaatio, jalkautuva työ, verkostotyö	- Konsultaatioiden, jalkautuvan työn ja verkostotyön määrä - Lähetteiden, sosiaalihuoltolain mukaisten yhteydenottojen ja lastensuojeluilmoitusten määrä - Montako oppilasta autettu koulun oppilashuollon piirissä vs. lähetetty eteenpäin - Kokemus saadusta tuesta koulunkäynnin ja opiskelun vaikeuksissa (Kouluterveyskysely)

Taulukko 9. Arviointimittarit kehittämiskokonaisuus: Erityis- ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen

LAPE-TAVOITE	PKS-TOIMENPITEET	PKS-MITTAREITA
Pks-kunnille on suunniteltu yhteinen sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan toimintamalli, ja sen käyttöönotossa edetään	Laaditaan toimintamalli	Toteutunut/ei toteutunut
Pks-kunnille suunniteltu yhteinen lastensuojelun perhehoidon järjestämisen toimintamalli, ja sen käyttöönotossa edetään	Laaditaan toimintamalli	Toteutunut/ei toteutunut
Lapsen ja perheen tuen tarve arvioidaan yhdellä kertaa sujuvasti	Monitoimijaisen palvelutarpeen arvioinnin toimintamallin kehittäminen, mallintaminen ja käyttöönotto koko Helsingissä. Tuetaan käyttöönottoa muissa kunnissa.	Lasten ja vanhempien kokemus monitoimijaisesta palvelutarpeen arvioinnista hyötymisestä
Sijaishuollossa olevalle lapselle järjestyy tarvittava lasten -tai nuorisopsykiatrinen hoito	Mallinnetaan pilottikohteena toimivan Teinilän lastenkotiin sijoitetun lapsen lasten- ja nuorisopsykiatrisen hoidon järjestämisen malli	Teinilän lastenkodin lasten ja nuorten kokemus hoidon ja tuen saamisesta Työntekijöiden kokemus yhteistyön toimivuudesta

9.2 Hankkeen arviointiin liittyvät tutkimukset

Pääkaupunkiseudun hanke osallistuu valtakunnalliseen tiedontuotantoon muun muassa erityis- ja vaativimman tasonpalvelujen uudistamiseen kytkeytyvien yhteiskehittämispäivien kautta. Yhteiskehittämisen (co-production) keinoin tuotetaan systemaattisesti monialaista tietoa alueella käynnissä olevista pilotoinneista. Tämä tiedontuotanto täsmennetään yhteistyössä THL:n tutkijoiden kanssa.

Esimerkki hankkeessa tuotettavasta käytäntötutkimuksesta: Lasten hyvinvointia arjessa edistävien ja rajoittavia tekijöiden tunnistaminen. Lapsen subjektiivisen hyvinvoinnin viitekehyksen implementoinnilla hankkeessa pyritään lopulta toimintakulttuurin muutokseen, joka on myös Lapen keskeisiä tavoitteita. Hankkeeseen kytkettävän tutkimuksen tarkoituksena on tunnistaa lasten hyvinvointia edistäviä ja rajoittavia tekijöitä arjessa. Erityisenä fokuksena on tarkastella sitä, miten lasten ja nuorten toimijuus, turvallisuus ja myönteinen minäkuva toteutuvat palveluissa ja toimintaympäristöissä. Näitä ovat esimerkiksi varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitokset. Tutkimus toteutetaan dialogisella ja käytäntölähtöisellä tutkimusotteella lasten ja nuorten sekä ammattilaisten kanssa. Tutkimuksessa hyödynnetään pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämis- ja yhteistyöverkosto VKK-Metron tutkimuksessa ja käytäntötutkimuksessa (Satka ym. 2016) käytettyjä menetelmiä. Samalla luodaan oppimisrakenne, jossa tiedontuotanto valjastetaan oppimisen tueksi.

Tutkimuksessa toimijat tuottavat kuvauksia arjen vuorovaikutustilanteista, jotka liittyvät lapsen hyvinvoinnin mallin toteutumiseen maakunnallisen kehittämisen kautta uudistuvissa lapsi- ja perhepalveluissa.

Ammattilaiset sekä lapset, nuoret ja vanhemmat tuottavat reflektiivisiä kuvauksia palvelutilanteista. Näiden kuvausten analyysin pohjalta suunnitellaan ja toteutetaan seuraava tiedontuotantovaihe. Siinä arkikuvauksista muodostetaan väittämiä, joita käsitellään eri sidosryhmien keskuudessa. Tutkimuksen avulla voidaan vahvistaa toimintakulttuurin muutosta ja tuottaa tietoa ammattilaisten roolista ja lasten, nuorten ja vanhempien kokemuksista hyvinvointia edistävissä ja rajoittavissa tekijöissä kolmella ulottuvuudella: asenteellisella, rakenteellisella ja toiminnallisella. Tämä tiedontuotanto toteutetaan osana pääkaupunkiseudun tasoista ja valtakunnallisesti verkostoitunutta oppimisverkostotoimintaa ja työpajatyöskentelyä.

Lastensuojelun systeemisen mallin pilotoinnin arviointitutkimus

Arviointia kohdennetaan mm. mallin pilotoinnin arviointiin pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseudulla mallia pilotoivat kehittämiskokonaisuudessa 4 Kauniainen, Espoo, Vantaa, Kirkkonummi ja Helsinki. Pääkaupunkiseutu osallistuu valtakunnalliseen kouluttajakoulutukseen työpareina. Koulutettavien tehtävänä on piloteista arviointiaineistoa valtakunnalliseen arviointitutkimusta varten. Pääkaupunkiseudun hankkeessa tuotetaan arviointitietoa, kuinka eri konteksteissa toteutetut pilotit toimivat tarkoituksenmukaisten indikaattorien avulla. Indikaattoritiedon lisäksi on tarpeen tuottaa kuvailevaa ja analyyttistä tutkimustietoa eri pilottien toimivuuden kriittisistä elementeistä eri konteksteissa. Helsingissä tuotetaan lastensuojelun moniammatillisesta toimintamallin kokeilusta systemaattinen arviointitutkimus, jonka lopputuloksena syntyy tieteellisesti vertaisarvioitu artikkeli. Lisäksi osana Lapehankkeen erityis- ja vaativimman tason palvelujen kehittämistä tuotetaan tutkimustietoa, miten monitoimijaisen arviointimallin ja lastensuojelun moniammatillisen toimintamallin avulla voidaan tunnistaa ja ehkäistä lastensuojeluprosesseissa tapahtuvia virheitä.

10. Toiminnan arviointi

10.1 Riskien tunnistaminen ja riskien hallintasuunnitelma

Taulukko 10. Riskejä Kehittämiskokonaisuus 2 Perhekeskustoimintamalli

Riskin kuvaus	Riskien vaikutukset: Lapsen, nuoren ja perheeseen ,	henkilöstöön	organisaa-tioon	talouteen	Toimet riskien hallitsemi-seksi	Seuranta
Toimijoita ei saada mukaan / sitoutumaan toimintaan ja sen kehittämiseen	Tavoitellut hyödyt eivät toteudu eli lasten ja nuorten hyvinvointi ei parane	Henkilöstö joutuu toimimaan ilman tarvittavaa asiantuntemusta, tulokseton kehittämistyö turhauttaa	Ylisektorinen /monialainen yhteistyö ei toimi eikä kehity	Investoinnit menevät hukkaan ja toimintakulut lisääntyvät	Hanke- ja linjajohto on asiantuntevaa ja osallistavaa. Tehdään tarvittavat toimenpiteet, jotta yhteen sovittava johtaminen toteutuu	Määritellyt lopputulema-mittarit ja kehittämispro-sessin mittarit

Taulukko 11. Riskejä kehittämiskokonaisuus 3 Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen hyvinvoinnin tukena

Riskin kuvaus	Riskien vaikutukset: Lapsen, nuoren ja perheeseen,	henkilös-töön	organisaa-tioon	talouteen	Toimet riskien halitsemiseksi	Seuranta
Riski: Kehitetyt toimintamallit eivät juurru eikä tasalaatuisuus toteudu. Kehittää liian montaa asiaa yhtäaikaisesti, jolloin ei saada tehtyä mitään systemaattisesti loppuun asti.	Tulokset eivät näy lasten, nuorten ja perheiden arjessa hyvinvoinnin lisääntymisenä ja palvelujen saatavuuden paranemise-na.	Sekaannusta, jos hanketyön etenemistä ei ole riittävän hyvin suunniteltu pks-tasolla. Henkilöstö voi kuormittua, jos hanketyötä tulee kaikkien muiden työtehtävien päälle ilman, että jotain jätetään vähemmälle.	Hankkeeseen menee paljon työpanosta, mikä on pois muusta tekemisestä.	Taloudellinen hyöty jää saamatta, mikäli toimeenpanojää kesken.	Lasten, nuorten ja perheiden osallisuus, lähiesimiesten vahva rooli, viestintä, priorisointi, pitkän aikavälin suunnittelu, vahva pks-yhteistyö ja hankekoord-inaattorin panos.	Jatkuva itsearviointi

Taulukko 12. Riskejä Kehittämiskokonaisuus 4 Erityistason ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen

Riskin kuvaus	Riskien vaikutukset: Lapsen, nuoren ja perheeseen	Henkilöstö ön	Organisaatioon	Talouteen	Toimet riskien halitsemiseksi	Seuranta
Tiedonkulun esteet: salassapitovelvollisuuksien vääränlainen tulkintavoi vaikeuttaa tiedonkulkua hallintokunta- ja organisaatiorajojen ylittyessä.	Asiakas-palvelun laatu kärsii.	Henkilöstö ei ole tilanteen tasalla.	Palvelujen laadussa on puutteita.	Päällekkäisestä työskentelystä tulee ylimääräisiä kustannuksia.	Selkeä toimintakult-tuuri ja käytänteet.	Selkeä toiminta kult-tuuri ja käytänteet
Kehitetyt mallit ovat keskenään poikkeavat kunta-pääkaupunkiseutu- ja maakuntatasolla.	Asiakkaat eivät saa tasalaatuis-ta palvelua.		Mallien yhteensovittaminen tuleviin sote-rakenteisiin on vaikeaa.	Mallien uudelleen sovittamisesta aiheutuu kustannuksia.	Toimintamalleja suunnitellaan, ja niitä levitetään soveltuvin osin koko pk-seudun tasolla. Kehittämistä toteutetaan tarpeen mukaan yhteistyössä koko	Jatkuva itsearvioinnti

					Uudenmaan maakunnan kanssa.	
Maakunnan LAPE -kehittäminen ei ole linjassa tulevien sote-rakenteiden kanssa	Asiakkaat eivät saa tasalaatuis-ta palvelua.		Kehittämistyötä on vaikeaa sovittaa kansallisiin sote-rakenteisiin.	Kehittämisen uudelleen sovittamisesta aiheutuu kustannuksia.	Hankkeen aikana seurataan tiiviisti tulevia sote-linjauksia, ja hankesuunnitelmaa täsmennetään linjausten mukaisesti.	
Kehittämisessä ei huomioida toimintaympäristöstä nousevia uusia haasteita ja ilmiöitä	Kehittämistyön avulla ei voida vastata asiakkaiden uusiin tarpeisiin		Kehitetyt mallit eivät ole ajankohtaisia, eivätkä ne vastaa asiakkaiden tarpeisiin	Kehittämis-työllä ei voida vähentää kustannuk-sia tavoitteiden mukaisesti	Hankesuunni-telmaa täsmennetään ja kehittämistyötä suunnataan tarvittaessa uudelleen toimintaympäristön muutosten myötä. Lisäksi hankkeessa pyritään ennakoimaan uusia haasteita ja ilmiöitä.	

10.2 Itsearvioinnin toteutus ja väliarviointi

Hankkeessa kehitettävien toimintamallien toimivuutta ja hyötyjä seurataan koko hankkeen ajan. Kehittäminen tapahtuu mahdollisimman lähellä arjen toimintoja yhteistyössä työntekijöiden ja lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Tämä mahdollistaa sen, että jo kehittämisen kuluessa huomioidaan palvelujen käyttäjien ajatukset ja toiveet. Lisäksi verkostomaisessa kehittämisessä tärkeässä roolissa on työpajatyöskentely, joissa kehittäjät mukaan lukien kokemusasiantuntijat esittelevät malleja ja niitä jalostetaan vertaisoppimisen kautta. Verkostomaiseen kehittämiseen kuuluvat myös erilaiset hanketta ohjaavien henkilöiden ja esimiesten vertaistapaamiset, joiden avulla alustavia tuloksia ja hankkeen toimintatapaa arvioidaan ja tehdään tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä. Lisäksi hankkeessa seurataan kehittämiseen osallistuvien työntekijöiden ja asiakkaiden näkemyksiä tekemällä palautekyselyjä. Verkostomainen työskentelytapa mahdollistaa nopeatkin toiminnan muutokset ja pystyy joustamaan tarvittaessa.

Hankkeen etenemistä seurataan pääkaupunkiseudun laperyhmissä ja osahankekohtaisten projektiryhmien säännöllisten tapaamisten avulla. Tällöin kiinnitetään erityisesti huomiota hankkeen etenemiseen suunnitelman mukaisesti sekä mahdollisesti tarvittaviin korjausliikkeisiin. Hankejohtaja huolehtii yhteistyössä

kehittämiskoordinaattoreiden kanssa siitä, että ohjaus- ja projektiryhmät saavat yhteenvetoraportin hankkeen etenemisestä sekä ajankohtaisen tiedon hankkeen kustannusten toteutumisesta. Pääkaupunkiseudun lape-ryhmä koostuu toteuttajatahojen valitsemista edustajista STM:n ohjeen mukaisesti.

Kehitettyjen toimintamallien hyötyjä ja vaikutuksia seurataan asettamalla laadullisia ja määrällisiä mittareita (ks. Luku 10.1). Esimerkkejä näistä ovat muun muassa erilaiset asiakkaiden hyvinvointia arvioivat mittarit. Näiden määrittelyssä hyödynnetään esimerkiksi Apotin kanssa tehtävää yhteistyötä. Hankkeen etenemistä ja tuloksia seurataan hankkeen aikana määriteltävien mittareiden avulla ja lisäksi käytetään nykyisiä seurantamittareita, henkilöstön hyvinvointiin liittyviä mittareita ja suoritemittareita. Tuloksia arvioidaan kuulemalla eri asiantuntijoita sekä henkilöstöä ja asiakkaita. Hankkeen käynnistyessä hallinnoija tekee yhteistyössä yhteistyötahojen kanssa tarkemman aikataulutetun arviointisuunnitelman.
Laurean tarjous: Laurea ammattikorkeakoulu kehittää osana pääkaupunkiseudun lapsi- ja perhepalveluiden kehittämistä digitaalisen työkalun, jolla kuntien on mahdollista kerätä subjektiivista hyvinvointitietoa lapsilta ja perheiltä. Hyvinvointitietoa on kerätty pitkään ns. objektiivisen hyvinvointitiedon näkökulmasta. Lasten hyvinvoinnin mittaamista on tehty näkökulmasta, jossa korostuu lasten hyvinvoinnin puutteet esimerkiksi aineelliset tai terveyteen liittyvät. Subjektiivisen hyvinvoinnin mittaaminen nousee sitä vastoin lasten vahvuuksia ja oikeuksia korostavasta näkökulmasta, jossa korostuvat lapsen ja nuorten subjektiiviset kokemukset ja tarpeet. Tarve holistiseen lapsen hyvinvoinnin mittaamiseen on ilmeinen (Marjanen & Ornellas & Mäntynen 2016).

11. Koulutussuunnitelma

Hankkeelle laaditaan koulutussuunnitelmassa jossa huomioidaan kansalliset koulutukset sekä hankekumppaneiden tarpeet. Hankevalmistelussa on esiin nostettu ainakin seuraavien koulutusten toteuttamisen tarpeet:

- Uudistetaan ja ylläpidetään lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten maahanmuuttoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvää osaamista.
- Perhekeskuksissa työskenteleville ammattilaisille järjestetään koulutusta eroperheiden palveluista ja lapsiperheen erosta myös erokriisin näkökulmasta.
- Otetaan käyttöön Luo luottamusta – suojele lasta –koulutus lastensuojelun ja peruspalveluiden yhteistyön ja toimintakäytäntöjen kehittämisessä.
- Osallistutaan valtakunnalliseen THL:n järjestämään lastensuojelun systeemisen mallin kouluttajakoulutukseen.

12. Viestintä- ja vaikuttamissuunnitelma

Viestinnän tavoitteet, periaatteet ja kohderyhmät

Hankkeen viestintä on olennainen osa hanketyöskentelyä ja hankkeessa tavoiteltavaa muutosta. Viestinnässä tuodaan esiin, että hankkeessa tehdään tärkeää, rakenteisiin vaikuttavaa kehittämistä, jonka avulla lasten ja perheiden palvelut todella paranevat ja siirrytään kohti sote-uudistuksen mukaisia integroituja, laaja-alaisia ja monitoimijaisia palveluja. Viestinnän tavoitteena on välittää tietoa hankkeen tavoitteista, toiminnasta ja alustavista tuloksista, sitouttaa ammattilaisia, palveluiden käyttäjiä ja muita kansalaisia yhteiseen kehittämiseen sekä kehittämisen tuloksena syntyvien toimintamallien käyttöönottoon jo hankeaikana. Keskeistä viestinnässä on eri kohderyhmien ja sidosryhmien välisen vuoropuhelun mahdollistaminen ja siihen kannustaminen, avoimuus ja pyrkimys ilmaista asioita niin, että ne ovat mahdollisimman ymmärrettäviä eri ammattiryhmille ja palveluiden käyttäjille.

Toimintakulttuurin muutos ja yhteensovittava johtaminen edellyttävät tuekseen ammattilaisille suunnattavaa muutosviestintää, jolla tuodaan esiin uuden toimintatavan hyötyjä ja vahvistetaan yhteistä visiota ja näkyä uudenlaisesta työkulttuurista ja ajattelutavasta. Monitoimijaisten ja integroitujen palvelujen kehittäminen edellyttävät esimerkiksi tietoisuutta palveluiden käyttäjien odotuksista ja toiveista sekä muiden

ammattiryhmien työn sisällöistä ja heidän odotuksistaan ja näitä vahvistetaan viestinnän keinoin. Hankkeen etenemisestä ja alustavista tuloksista on myös tärkeää viestiä kehittämiseen osallistuville ja muille ammattilaisille, jotta motivaatio kehittämiseen ja uusien toimintatapojen käyttöönottoon pysyy yllä ja vahvistuu. On tärkeää tuoda esiin, minkälaisia ratkaisuja on jo löydetty aiempiin ongelmiin. Mahdollisimman avoimen viestinnän avulla voidaan myös sitouttaa ja osallistaa ammattilaisia kehitettävien asioiden kommentointiin ja yhteiseen työstämiseen.

Viestinnällä voidaan myös luoda positiivista mielikuvaa omasta työstä ja parantaa näin myös työhyvinvointia, kun muutosta ja uusia oivalluksia tehdään näkyväksi ja painotetaan kehittämisen merkityksellisyyttä. Toimivien ja tarkoituksenmukaisten työmenetelmien käyttö sekä mahdollisuus kehittää omaa työtään lisäävät käytännön työntekijöiden työhyvinvointia ja varmistavat näin osaltaan myös työvoiman pysyvyyttä ja saatavuutta.

Viestinnän kohderyhmiä ovat kehittämiseen osallistuvat pääkaupunkiseudun ammattilaiset, muut lasten ja perheiden palvelujen ammattilaiset ja yhteistyökumppanit hankealueella ja myös muualla Suomessa. Toimintakulttuurin muuttamisen näkökulmasta viestintää on suunnattava sekä käytännön työntekijöille että kuntien eri toimialojen johdolle ja keskijohdolle. Johto on tärkeää pitää koko ajan tietoisena hankkeen alustavista tuloksista ja syntyneistä uusista oivalluksista, jotta ne voidaan mahdollisimman nopeasti ja joustavasti integroida osaksi perustoimintaa. Erityisen tärkeitä ovat kunnissa toimivat erilaiset poikkihallinnolliset työryhmät ja pääkaupunkiseudun kuntien välillä tapahtuva tiedon ja ajatustenvaihto, jotta päästään lähemmäksi tulevia sote-rakenteita, laajempia kokonaisuuksia ja yli nykyisten kuntarajojen tapahtuvaa palveluiden järjestämistä. Tärkeitä toimijoita tässä ovat kuntien omat lape-ryhmät ja pääkaupunkiseudun yhteinen lape-ryhmä. Iso haaste tulee olemaan myös laajan järjestökentän osallistaminen ja pitäminen informoituna hankkeen toiminnasta.

Lapset, nuoret ja perheet: Viestinnässä annetaan ääni myös palveluiden käyttäjille ja heidän edustajilleen, ja näin kehittämisessä säilyy kirkkaana mielessä kaiken lopullinen päämäärä eli hyvinvoivat lapset, nuoret ja perheet. Heille on tärkeää myös kertoa, mihin suuntaan palveluja kehitetään eli tarjotaan apua jo varhaisessa vaiheessa ja miten he voivat omalla panoksellaan osallistua kehittämiseen: esimerkiksi tulla mukaan kokeiluihin jo niiden suunnitteluun tai vaikkapa kommentoimaan alustavia tuloksia. Kaikille kansalaisille suunnattuun ja yleiseen mielipiteeseen vaikuttavalla viestinnällä tavoitellaan positiivista mielikuvaa siitä, että palveluja parannetaan ja pyritään siihen, että todellista apua saa jo ennen kuin tilanteet kärjistyvät.

Viestinnässä on keskeistä luoda vuoropuhelua eri kohderyhmien välillä ja ottaa tähän mukaan myös tulevia ammattilaisia eli opiskelijoita.

Viestintäkanavat

Viestinnän perustana ovat hankkeen verkostoissa tapahtuvat kohtaamiset ja yhteiset tapaamiset, joissa eri kuntien käytännön työntekijät, asiantuntijat, asiakkaat, tutkijat ja opiskelijat vaihtavat ajatuksiaan. Tapaamiset dokumentoidaan ja niiden antia välitetään laajasti. Hankkeelle perustetaan verkkosivut, ekstranet, uutiskirje ja vuorovaikutteisia kanavia kuten blogi ja erilaiset some-kanavat kuten Facebook, Twitter ja SlideShare. Viestinnässä hyödynnetään myös lyhyitä videoita ja tiedon visualisointeja.

Hankkeen viestinnässä hyödynnetään mahdollisimman paljon myös toteuttajatahojen jo olemassa olevia viestintäkanavia ja verkostoja: ulkoiset verkkosivut, ekstranet-sivut, uutiskirjeet, blogit ja some-kanavat. Pääkaupunkiseudun kuntien viestintäkanavien kautta on mahdollista saavuttaa laajoja yleisöjä. Tulokset ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä, joten myös median kanssa tehdään yhteistyötä.

Hankkeen lopussa tulokset ja syntyneet oivallukset kiteytetään tiiviiseen ja helposti hyödynnettävään muotoon, välitetään tuloksia mahdollisimman laajasti toteuttajatahojen organisaatioissa ja myös valtakunnallisesti esimerkiksi sosiaalialan osaamiskeskusverkoston ja Innokylän kautta. Samalla varmistetaan, että hyödynsaajaorganisaatioista löytyy vastuutahoja, jotka huolehtivat tulosten hyödyntämisestä. Toiveena on, että pääkaupunkiseudun lape-verkosto jatkaa toimintaansa myös hankekauden jälkeen, joten tulokset jäävät elämään myös tämän verkoston kautta. Hankkeen alkaessa tehdään tarkempi viestintä- ja vaikuttamissuunnitelma.

Pääkaupunkiseudun Lape-hankehakemuksen arvioinnissa pyydettiin täydentämään hakemuksen viestintä- ja vaikuttamissuunnitelmaa lasten, nuorten ja vanhempien osallistumisen osalta.
Tässä on tiivistelmä toimenpiteistä jaoteltuna järjestöjen, kuntien ja hankkeen yhteisiin toimenpiteisiin.

Järjestöjen kautta tapahtuva osallistuminen

- Tärkeä kumppanimme osallisuudessa on kokemusasiantuntijajärjestö Osallisuuden aika ry, jolla on vahva rooli valtakunnallisen Lape-hankkeen työskentelyssä ja jonka edustaja on osallistunut myös pääkaupunkiseudun hankkeen suunnitteluun.
- Hyödynnämme myös muiden mukana olevien järjestöjen (mm. MLL, Pelastakaa lapset, Lastensuojelun Keskusliitto) vertaisryhmiä, kokemusasiantuntijoita ja vertaiskummeja.

Kuntien kautta tapahtuva osallistuminen

- Hyödynnämme pääkaupunkiseudun kuntien monipuolisia, olemassa olevia vuorovaikutteisia työskentelymuotoja kuten esimerkiksi erilaiset kokemusasiantuntijaryhmät, asiakaspalautejärjestelmät ja -kyselyt, nuorisovaltuustot, Helsingin Ruuti-toiminta ja vuorovaikutteiset työpajat ja tapahtumat.
- FSKC kokoaa ruotsinkielisen lasten ja nuorten yhteiskehittämis ryhmän, jossa fokuksessa erityisesti ruotsinkielisten lasten ja nuorten palvelut ja niiden kehittäminen
- Lapset ja nuoret saavat äänensä kuuluviin myös koulujen ja oppilaitosten oppilaskuntatoiminnan kautta ja vanhemmat varhaiskasvatuksen ja koulujen vanhempainyhdistysten kautta.
- Edellä mainittuja asioita kehitetään edelleen ja systematisoidaan. Uusia kehitettäviä asioita ovat esimerkiksi Helsingissä luotava lastensuojelussa yhtenäinen ja reaaliaikainen asiakaspalautteen keräämisjärjestelmä ja yhdessä Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa mallinnettava nuorten ilman huoltajaa saapuneiden maahanmuuttaja lasten ja nuorten asiantuntijaraatitoiminta.

Konkreettisia toimenpiteitä, joihin lapset, nuoret ja perheet voivat osallistua

- Kehittämistyötä tehdään kokeillen osana arjen työtä ja halukkaat lapset, nuoret ja perheet pääsevät osallistumaan kokeiluihin ja antamaan niistä palautetta. Lapsia, nuoria ja perheitä tai heitä edustavia kokemusasiantuntijoita ja järjestöjen edustajia kutsutaan myös mukaan monitoimijaisiin kehittäjäryhmiin, joissa suunnitellaan ja arvioidaan kehittämisen etenemistä.
- Hankkeen kaikille avoimet oppimisverkostotilaisuudet ovat avoimia asukkaille ja palveluiden käyttäjille ja tarjoavat heille mahdollisuuden yhteisen keskusteluun ja oppimiseen.
- Lasten, nuorten ja perheiden toiveita, palautteita ja kommentteja hankkeen alustaviin tuloksiin kerätään myös erilaisten asiakaspaneelien tai -kyselyjen avulla.
- Hankkeessa tehdään käytäntötutkimusta yhdessä kokemusasiantuntijoiden kanssa
- Pääkaupunkiseudun kuntien Lape-ryhmissä on edustus myös nuorisovaltuuston, oppilaitosten oppilaskuntien hallitusten ja vanhempainyhdistysten edustajia.

13. Juurruttamissuunnitelma

Kun kehittämistyötä tehdään pienin askelin osana arkityötä, kehitettävät toimintamallit ja niistä saadut opit juurtuvat osaksi käytännön toimintaa osittain jo hankeaikana. Hankkeessa työskentelee palvelujen järjestämisvastuussa olevia ja heidän kanssaan yhteistyötä tekeviä toimijoita. Heidän toimestaan toimintamallit juurtuvat jo kokeiluissa samalla kun ne jalostuvat ja leviävät verkostomaisen kehittämisen avulla. Perusajatus on, että kehittämistyötä tekevät ammattilaiset yhdessä palveluiden käyttäjien kanssa, jolloin uudenlaisen ajattelun ja toimintatapojen omaksuminen toteutuu kehittämisen kuluessa. Uusien toimintamallien tarvitsemien resurssien organisointi uudella tavalla tapahtuu jo hankeaikana tai viimeistään hankkeen loppuvaiheessa, jolloin valmistellaan käyttöönoton vaatima organisointisuunnitelma siihen liittyvine päätöksineen. Näin varmistetaan, että kehitetyt toimintamallit siirtyvät rakenteisiin.

Hankkeessa tehdään myös korkeakouluyhteistyötä, jotta opit ja kokemukset saadaan jo hankevaiheessa tulevien ammattilaisten tietoon. Hankkeen lopussa raportoidaan hankkeen aikana saadut opit ja kokemukset. Hankkeen tuotokset ja opit kootaan myös Innokylän verkkosivuille.
Tärkeä juurruttamisen keino on hankkeen tulosten ja oppien siirtäminen tietojärjestelmiin. Koko hankkeen ajan tehdään monitasoista yhteistyötä Oy Apotti Ab:n kanssa, mikä mahdollistaa mm. työnkulkujen toiminnanohjauksen, erilaisien tsekkauslistojen ja työvaiheiden määrittelyn sekä käyttökoulutuksen liittämisen osaksi hankepilotteja. Apotin tietojärjestelmä takaa tulosten siirtymisen käytäntöön. Hankkeen alkaessa tehdään tarkempi aikataulutettu juurruttamissuunnitelma.

14. Hankkeen aikataulutus

15. Tarvittavat voimavarat

Alustavan valtionavustuspäätöksen mukaisesti hankkeelle on myönnetty yhteensä 2,3 miljoonaa euroa (liite 4). Seuraavassa on kuvattu pääpiirteittäin, mistä budjetti koostuu.

Tässä hankesuunnitelmassa kunnille haettavaa valtionavustusta ei ole jaettu väestömäärän mukaisesti vaan sisällöistä käsin määräytyen. Jokaisen kunnan budjetissa on sen omien kustannusten lisäksi myös koko hankkeen kustannuksia. Näiden käytöstä tehdään suunnitelma myöhemmin.

15.1 Valtioavustuksien jakautuminen Hankkeessa tarvittava/palkattava henkilöstö

Kuntiin palkataan kolme osahankekohtaista kehittämiskoordinaattoria (Helsinki 1, Vantaa 1, Espoo 1). Lisäksi HYKS-psykiatriaan palkataan yksi kehittämiskoordinaattori.

Kunnissa on kartoitettu sitoutuminen jokaisen kokonaisuuden kohdalla ja kunnat ovat sitoutuneet kaikkien osa-alueiden kattavuuteen henkilöstön osalta.

Kuntien valtioavustukset ja osittaiset työpanosten siirrot (tarkentuvat hankkeen konkretisoituessa):

Espoo: 350 000 euroa (lisäksi työpanoksen siirto 87 500 euroa)

Helsinki: 580 000 euroa (lisäksi työpanoksen siirto 145 000 euroa)

Kauniainen: 65 000 euroa (lisäksi työpanoksen siirto noin 16 250 euroa)

Kerava: 65 000 euroa (lisäksi työpanoksen siirto noin 16 250 euroa)

Kirkkonummi: 55 000 euroa (lisäksi työpanoksen siirto noin 13 750 euroa)

Vantaa: 350 000 euroa (lisäksi työpanoksen siirto 87 500 euroa)

HUS/HYKS psykiatria: lasten psykiatria, nuorten psykiatria, pediatria, neurologia: 240 000 euroa (lisäksi työpanoksen siirto noin 60 000 euroa)

Lisäksi järjestöt, FSKC, ammattikorkeakoulut palkkaavat henkilöstöä.

Kts. Soccan henkilöstö 11.2

15.2 Budjetti

Koko hankkeen palvelujen ostot

Asiantuntijapalvelut

Järjestöiltä ostettavat palvelut (kilpailutetaan)

Viestintäpalvelut, esimerkiksi webcasting-, käännös- ja selkokielipalvelut, ulkopuolisten luennoitsijoiden palkkiot. Näitä kustannuksia on jyvitetty kunnille ja hankehallinnoijalle ja niiden käytöstä sovitaan erikseen rahoituksen varmistuttua.

Painatukset

Lapsille, nuorille ja perheille suunnatut oppaat ja muut viestintämateriaalit.

Majoitus- ja ravitsemuspalvelut

Kansainvälisten luennoitsijoiden majoitus, työpajojen ja oppimisverkostojen tarjoilut, majoitus ulkomaanmatkoilla (yhteensä n. 15 henkilöä).

Matkustus- ja kuljetuspalvelut

Luennoitsijoiden matkat sekä kotimaasta että ulkomailta. Tehdään ulkomaanmatkoja (yhteensä n. 15 henkilöä). Mahdollisia kotimaan matkakuluja.

Koulutuspalvelut

Kansallisen koulutuksen rahoituksen ulkopuolelle jäävien valmennuksien kouluttajapalkkiot

Muut palvelujen ostot

Sisältää muun muassa hallinnolliset kulut

Koko hankkeen vuokrat

Tilaisuuksien tilavuokrat, työhuoneiden vuokrat

Koko hankeen investointimenot

Hanketyöntekijöiden tietokoneet ja kännykät

Soccan alustava budjetti

Hankkeen päävastuullisena toteuttajana toimivan Soccan budjetti on 320 000 euroa (lisäksi omarahoitusosuus 80 000 euroa). Hankkeelle palkataan laskennallisesti 3 työntekijää (1 hankejohtaja, 0,5 taloussihteeri, 0,5 tutkimuskoordinaattori), lisäksi työpanoksen siirtona 0,5 työntekijä (kehittämispäällikkö/Soccan Heikki Waris -instituutti).

Muiden toteuttajien alustavat budjetit (ks. hankkeen menot ja rahoitus koontitaulukko)

Järjestöt, ammattikorkeakoulut ja FSKC (yht. 275 000 euroa)

LIITE 1

PKS Lape-hankkeen valmistelun päätöksentekoprosessi sekä Lape-ryhmien ja hankesuunnitteluryhmän jäsenet

Hankevalmistelun päätöksentekoprosessi: Osallistuvien kuntien sosiaali- ja terveystoimen sekä sivistystoimen johdon käsittelyt ja päätökset PKS-Lapesta - PKS Soster käsitellyt kokouksissaan 8.9. ja 4.10.2016 sekä sähköpostikokouksessa viikko 44 - PKS Sivi sähköpostikokous viikko 44.

Kuntien päätökset PKS-Lapeen osallistumisesta. Helsinki: Lasu-kollegio 31.10.2016 - Espoo: Lasten ja nuorten hyvinvointityön johtoryhmä lokakuussa 2016. Vantaa: Hyry-ryhmässä 25.10.2016. Kauniainen: Kaupungin johtoryhmä lokakuussa 2016. Kerava: Kaupungin johtoryhmä lokakuussa 2016. Kirkkonummi: Kunnan johtoryhmä 23.8.2016

Kuntien Lape-ryhmät: Espoo: Lasten ja nuorten hyvinvointityön ryhmä toimii johtoryhmänä. Vantaa: Vantaan Lape-ryhmä, raportoi Vantaan HYRY-ryhmälle (kaikki toimialat edustettuna). Helsinki: Lasu-kollegio täydennettynä seurakunnan ja järjestön edustajalla. Kauniainen: Lape-ryhmä on kunnan TEJO-ryhmä. Kirkkonummi: erillinen ohjausryhmä, jossa perusturvajohtaja pj:nä. Kerava: Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä täydennettynä seurakunnan ja järjestön edustajalla.

PKS -LAPE operatiivinen valmisteluryhmä: Helsinki: Maarit Sulavuori (pj.), Saila Nummikoski, Hanna Viitala Espoo: Marja-Leena Remes, Mari Ahlström, Merja v Schantz, Raija Vanhatalo Vantaa: Anna Cantell-Forsbom, Tiina Turkia, Eeva Honkanummi (siht.) Kauniainen: Jaana Myhrberg Kerava: Marja Veikkolainen, Erja Rainio, Erja Wiili-Peltola Kirkkonummi: Sirkku Pekkarinen-Keto, Johanna Lindeman, Peter Grönroos.

PKS -LAPE -hankkeen valmisteluryhmä: Nimettyjen henkilöiden lisäksi hankesuunnitteluun osallistui laaja verkosto sosiaali- ja terveystoimen, varhaiskasvatuksen, sivistystoimen ja opetustoimen edustajia. Espoo: Terhi Pippuri, Elina Palojärvi, Aino Ruotsalainen Helsinki: Nanne Isokuortti, Kauniainen: Jaana Myhrberg Kerava: Erja Rainio, Marja Veikkolainen Kirkkonummi: Johanna Lindeman, Peter Grönroos Vantaa: Eeva Honkanummi, Pirjo Pennanen, Tia Ristimäki, Tiina Turkia FSKC: Mia Montonen HUS: Klaus Ranta, Leena Repokari, Leena Männistö Osallisuuden Aika ry: Minna Kallio Helsingin yliopisto: Mirja Satka Socca: Laura Yliruka, Saija Turunen ja Annikka Sinkkonen.

PKS -LAPE -ryhmä

Puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja

- Vuosi 2017: Perhepalvelujen johtaja Anna Cantell-Forsbom (varapj. valitaan kokouksessa)
- Vuosi 2018: varapuheenjohtaja ja puheenjohtaja vaihtavat paikkoja

Sihteeri:

- Kehittämispäällikkö Eeva Honkanummi, Vantaa

Jäsenet (varajäsenet)

Espoo:

- Terveydenhoidon päällikkö Raija Vanhatalo (terveydenhuollon asiantuntija Elina Palojärvi)
- Opiskeluhuollon vastuualuepäällikkö Merja v Schantz (Psykologipalvelujen päällikkö Kirsi Raunela)

Kauniainen:

- Sosiaalijohtaja Jaana Myhrbeg (sosiaali- ja terveysjohtaja Ulla Tikkanen)
- Opetuspäällikkö Sari Aarniokoski (varajäsen)

Kerava:

- Vastuualuejohtaja, Perheitä tukevat palvelut Erja Rainio (varajäsen)
- Perusopetuspäällikkö Pia Aaltonen (varajäsen)

Kirkkonummi:

- Mielenterveyspalvelujen johtaja Peter Grönroos (varajäsen)
- Johtava koulupsykologi Johanna Lindeman (varajäsen)

Helsinki:

- Lastensuojelun johtaja Saila Nummikoski (Perhepalvelujen johtaja Hanna Viitala)
- Perusopetuksen linjanjohtaja Marjo Kyllönen (Oppilashuollon päällikkö Vesa Nevalainen)

Hus:

- Ylilääkäri Leena Repokari, lasten ja nuorten sairaudet (Ylilääkäri Klaus Ranta, nuorisopsykiatria)

Vantaa:

- Ennaltaehkäisevän terveydenhuollon ylilääkäri Pirjo Pennanen (Psykososiaalisten palvelujen päällikkö Hanna Pösö)
- Johtava koulupsykologi Tuija Harakka (Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja va. Marja Viljamaa)

Kokemusasiantuntija:

- Vilma Vähämaa (varajäsen pitää valita)

Vanhempain yhdistys:

- Virpi Hänninen (Sari Kauppinen-Hankaa)

Sosiaalialan osaamiskeskukset Socca ja FSKC:

- Kehittämispäällikkö Laura Yliruka (Kehittämispäällikkö Mia Montonen)

Järjestöt:

- Ohjelmajohtaja Olli Alanen, LSKL (Kari Lankinen, Väestöliitto)

Oppilaitokset:

- Laurea (Diak)

Seurakunnat:

- Kasvatusasiain sihteeri Iris Sotamaa (Kasvatustyön pastori Paula Enckell)

Asiantuntijat (valmistelevat ja esittelevät ryhmän käsittelemät asiat)

- Muutosagentti Tiina Turkia
- Lape-hankkeen projektipäällikkö

Tähän mennessä nimetyt kuntien Lape -ryhmät

Helsinki

Kairimo, Katri	nuorisoasiankeskus
Nurmi Tiina	nuorisoasiainkeskus
Kyllönen Marjo	opetusvirasto
Grönholm, Niclas	opetusvirasta
Lehtonen, Ulla	varhaiskasvatusvirasto
Tiihonen, Eeva	varhaiskasvatusvirasto
Loikkanen, Tarja	liikuntavirasto
Nummikoski, Saila	sosiaali- ja terveysvirasto
Sulavuori, Maarit	sosiaali- ja terveysvirasto
Viitala, Hanna	sosiaali- ja terveysvirasto
Tyrväinen, Paiju	kulttuuriasiainkeskus
Metsähuone Pia	MLL (Minna Maanpää, varajäsen)
Vuorelma-Glad Päivi	Helsingin seurakuntayhtymä (Aila Mäkinen)
Valtonen Sanna	Helvari ry (Johanna Laisaari, varajäsen)

Ruudin ydinryhmän edustajat ilmoitetaan myöhemmin

Familia ry	kutsutaan edustaja
HUS	kutsutaan edustaja

Kauniainen

Anders Lindholm-Ahlefelt kulttuuri ja vapaa-ajan päällikkö

Anja Kahanpää vanhuspalvelupäällikkö

Anna-Lena Granlund-Blomfelt yhdyskuntatoimi

Annika Hiitola varhaiskasvatuspäällikkö

Heidi Backman sivistystoimen johtaja

Jaana Myhrberg sosiaalipalvelujen päällikkö

Päivi Laakso suun terveydenhuollon osaston hoitaja

Pia Höglund johtava ylilääkäri

Sari Aarniokoski opetuspäällikkö

Ulla Tikkanen sosiaali- ja terveystoimi

Kerava

Pertti Rantanen toimialajohtaja, vapaa-aikapalvelut, pj.

Pia Aaltonen opetusjohtaja

Heli Hämäläinen neuvolan esimies

Hannele Koskinen vt. varhaiskasvatusjohtaja

Verneri Laakkonen nuorisovaltuutettu

Tiina Larsson toimialajohtaja, kasvatus ja opetus

Hanna Mikkonen vs. lastensuojelun päällikkö

Jari Päkkilä nuorisopalvelujohtaja

Mia Talikka erityisasiantuntija, sihteeri

Päivi Valtonen liikuntapalvelujohtaja

Erja Wiili-Peltola toimialajohtaja, sosiaali- ja terveyspalvelut

Erja Rainio vastuualuejohtaja, perheitä tukevat palvelut

Kaisa Mannermaa perheneuvolan esimies

Lisäksi: MLL, Ev.lut. seurakunnasta sekä urheiluseurojen

neuvottelukunnasta valitaan edustajat

Vantaan Lape-ryhmä

Sosiaali- ja terveyspalvelut

- Cantell-Forsbom Anna (Pösö Hanna), perhepalvelut
- Leena Marila-Penttinen (varajäsen), perhepalvelut

- Mirja Varis (Korpirinne Sari), psykososiaaliset palvelut
- Vilpas Jaana (varajäsen), lastensuojelu
- Pennanen Pirjo (Ruponen Arja), terveyspalvelut
- Honkanummi Eeva (Koskensalo-Kleemola Heini), talous- ja hallintopalvelut

Sivistystoimi
- Askola-Vehviläinen Sole (Karlsson Lena), varhaiskasvatus
- Harakka Tuija (Kalo Ilkka), perusopetus
- Viljamaa Marja (Kukkonen Hanna), toinen aste
- Riikka Åstrand (Ari Tossavainen), nuorisopalvelut

Konserni- ja asukaspalvelut
- Syvärinen Katja (Hörkkö Tiina), asukaspalvelut

Maankäyttö
- Tasanko Pia (Toljander Wilma)

Poikkihallinnolliset
- Kuosmanen Lauri, soster-hus
- Ristimäki Tia, sivi-soster

SRK
- Iris Sotamaa (Karvonen Taina)

Järjestöt
- Jäsen (varajäsen)

Nuorisovaltuusto
- Jäsen (varajäsen)

Kokemusasiantuntija
- Jäsen (varajäsen)

Liite 2. Aiemmat hankkeet pääkaupunkiseudun kunnissa.

Aiemmat hankkeet kehittämiskokonaisuus 2: Perhekeskustoimintamalli

	Päättynyt	Käynnissä/juurtunut
Espoo	Perhekeskusprojekti, PERHE -hanke	Lapset puheeksi; Suviniityn lasten ja perheiden talon toimintakonseptin kehittäminen
Helsinki		Perhekeskustoimintamallin kehittäminen (Palvelujen uudistaminen)
Kerava	Tuplatiimi; Väkivaltaa kokeneiden ja väkivaltaa tehneiden ryhmät;	Nuorten talon kehittäminen; Voimavaroja Vanhemmuuteen; Tahdolla ja taidolla; Eroryhmä perheille; Nuorten vanhempien ryhmä, vahvuutta vanhemmuuteen ryhmä perhekoulu; maahanmuuttajaäideille ja -iseille tarkoitetut ryhmät
Kirkkonummi		Pääkaupunkiseudun imetysverkosto
Vantaa		Aurinkokiven perhekeskus; Toimiva ylisektorinen koordinaatiorakenne kaupunkitasoisesti (Hyry), asukkaiden iän mukaan (lasten ja nuorten koordinaatioryhmät) ja alueellisesti (alueelliset koordinaatioryhmät) Verkostokonsulttitoiminta Osallisena perheen elämässä (asiakaslähtöinen, monialainen työ alle kouluikäisten lasten ja heidän perheiden palveluissa); Avain kansalaisuuteen

Aiemmat hankkeet kehittämiskokonaisuus 3: Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena

	Päättynyt	Käynnissä/juurtunut
Espoo	Verkostot lapsen siirtymä vaiheessa; Tukevasti alkuun, vahvasti alkuun; Nuori Espoo;	KiVa-koulu; VERSO-malli; Arvokas Pedagogiikka; Monikulttuurinen liikuntapolku; OmaKoto -hanke; Liikkuva Koulu; Kouluterveydenhuollon mallivastaanoton LEAN:aus ; varhaiskasvatuksen, neuvolan ja kuntoutuspalveluiden yhteistyömalli tiedonkulkuun ja eheään palveluketjuun
Helsinki	Perhetyö päivähoidossa	Lasten ja nuorten kulttuurisen harrastamisen kehittäminen (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013-2016); Lasten ja nuorten harrasteliikuntamahdollisuuksien kehittäminen (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013-2016); Neuvola päiväkodissa; KiVa-koulu; Hyve 4
Kerava		Koulutuksellinen tasa-arvo (Tasku-hanke); Liikkari-hanke; Ilo kasvaa liikkuen; Liikkuva koulu; vaativan esi- ja perusopetuksen hanke; Esi- ja perusopetuksen toimintakulttuurin muutos (osallisuuspolku)
Kirkkonummi		Lapsiystävällinen kunta; Move!; Comenius; Erityisopetuksen laadun kehittäminen ja koulunkäyntiavustajien palkkaaminen; Kerhotoiminnan kehittäminen
Vantaa		Liikkuva päiväkoti; Leikkien liikkumaan; Taitava –toimintamalli; Kulttuurikasvatus perusopetuksen opetussuunnitelmassa; Liikkuva koulu; Taiteentestaajat; Yrityskylä; Taidekaruselli; Tenho – elämäntaitoja nuorille taiteen keinoin; Kohti uutta inklusiivista toimintakulttuuria; Kehittävä palaute varhaiskasvatuksessa; Esiopetuksen Tablet –tutkimus; Dagis – tutkimus; Pieni oppiva mieli; Kumous – hanke; Lasten ja nuorten toimintaohjelma

		II; Lasten ja nuorten harrasteliikuntamahdollisuuksien kokoaminen ja viestinnän kehittäminen; Osallisena perheessä – monitoimijainen palvelutarpeen arviointi

Aiemmat hankkeet kehittämiskokonaisuus 4: Erityis- ja vaativimman tason palvelut

	Päättynyt	Käynnissä/juurtunut
Espoo	Lapsen oikeus palveluihin; Selvitystyö 13-22-vuotiaiden päihde- ja mielenterveyspalvelujen hoitoketjuista ja kustannuksista;	BBIC; IPC; Voimaperheet-toimintamalli; Lastensuojelun kehittämissuunnitelma 2013-2016; Vertti; Ihmeelliset Vuodet; Turvapaikanhakijoiden, pakolaisten ja maahanmuuttajien terveystarkastusten mallin; Tajua mut!
Helsinki	Sabir; Kehrä I ja II; Nuoret Kehittäjät (jatkuu osana Osallisuuden aika ry:n toimintaa)	Malli vakavasti syrjäytymisvaarassa olevien lasten koulunkäyntiin (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013-2016); Vuosaaren monitoimijaisen palvelutarpeen arvioinnin kokeilu; Lasten ja nuorten alueellinen kuntoutusryhmä
Kerava		Lasten ja nuorten kuntoutusryhmä; Tajua mut-toimintamalli
Vantaa	Kehrä I ja II	Lasten kuntoutusryhmät Monialaiset arviointiryhmät

Aiemmat hankkeet Digitalisaatio

	Päättynyt	Käynnissä/juurtunut
Espoo		Omahoito ja digitaaliset arvopalvelut (ODA); Hyvinvointikartasto; Voimaperheet -toimintamalli
Helsinki		Omahoito ja digitaaliset arvopalvelut (ODA); Lasten, nuorten ja perheiden sähköisten palveluiden kehittämishanke (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013-2016); Perheentuki-sivusto
Vantaa		Terveyden edistämisen ja omahoidon verkkosivut

Aiemmat hankkeet liittyen osallisuuteen.

	Päättynyt	Käynnissä/juurtunut
Helsinki		Ruuti - nuorten vaikuttamistoiminnan edistäminen (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013–2016)
Vantaa		Osallisuuden aika, Vaikutusten arviointi lastensuojelussa

Liite 3

Esimerkkejä kuntien perhekeskusmalleista

Helsingin perhekeskusmalli

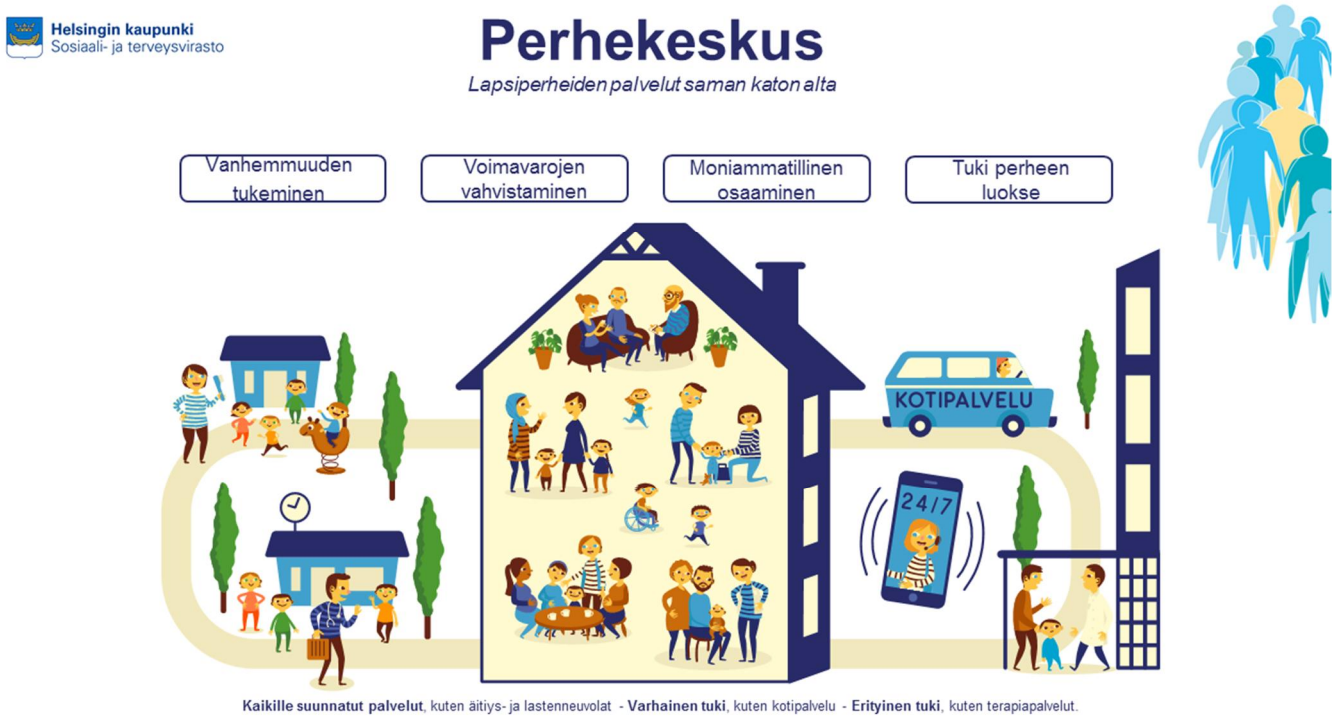

Vantaan Aurinkokiven perhekeskusmalli

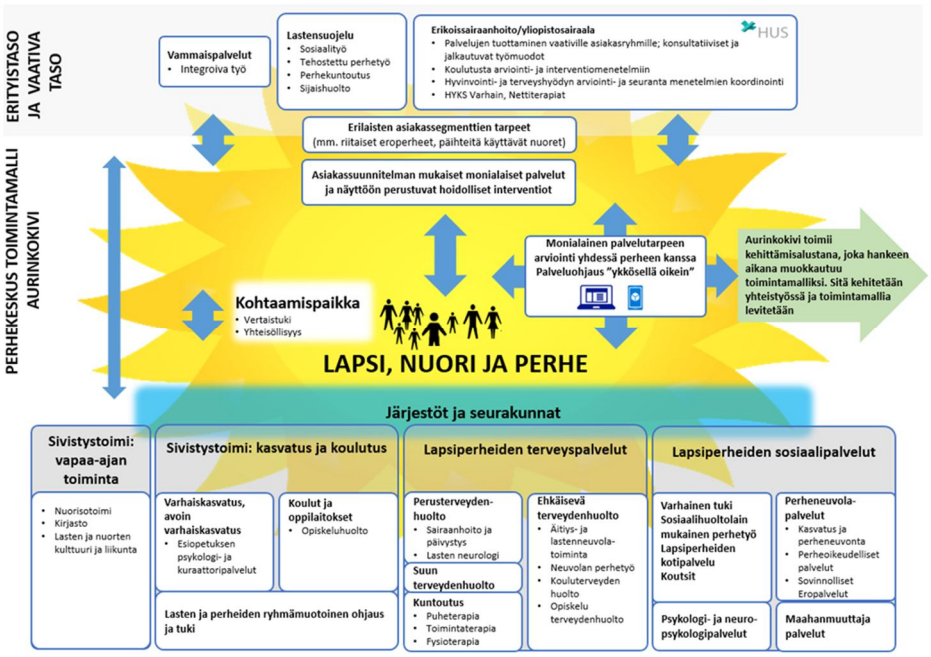
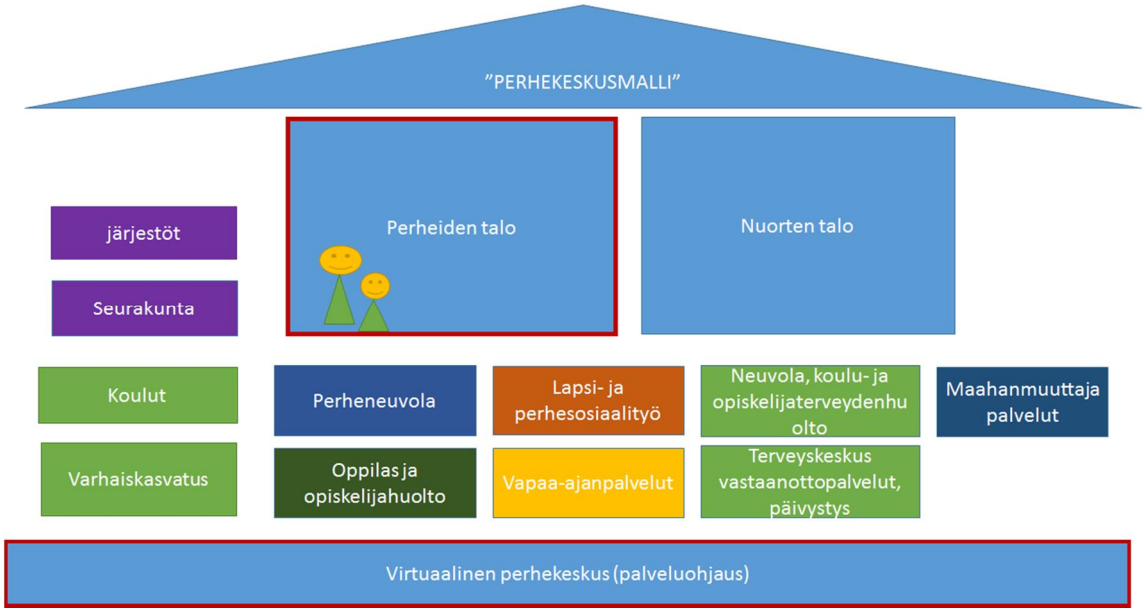
Keravan perhekeskusmalli